

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 3 JUNI 1936

No. 1066

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoehweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigepluutoc.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Posthèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE VOLKENBOND door A. Ricardo	404
De nieuwe transferovereenkomst door C. A. Klaasse..	405
Devaluatie zonder koopkrachtschepping door Dr. W. L. Valk	406
Het jaarverslag van De Nederlandsche Bank	407
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Fransche economische politiek op een keerpunt door Dr. H. Weichmann	410
AANTEKENINGEN:	
Brazilië verzekert zich van afnemers	411
De bevolkingsontwikkeling van Duitschland en haar militaire beteekenis	412
INGEZONDEN STUKKEN:	
Giroverkeer en conjunctuurpolitiek door D. C. Renooij met Naschrift door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	414
Devaluatie voor Ned.-Indië een voordeel? door Prof. G. Gonggrijp met Naschrift door Dr. A. J. A. Prange	415
MAANDDIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	417
Emissies in April 1936	418
ONTVANGEN BOEKEN	418
STATISTIEKEN	419—422
Geldkoersen — Wisselkoersen — Groothandelsprijzen — Bankstaten	

2 JUNI 1936.

Ten opzichte van de vooruitzichten voor de naaste toekomst viel er deze week op de geldmarkt eenige spanning waar te nemen. Beschikbare middelen blijven voldoende ter dispositie. De nog steeds voortgaande goudonttrekkingen voor Amerika en België missen haar invloed op de markt niet. De notering voor privaat-disconto was al spoedig gelijk met de officieele rente. Ter bestrijding van de goud-exporten ging De Nederlandsche Bank ertoe over haar rentetarieven over de geheele linie met 1 pCt. te verhoo- gen, wat door de geldmarkt beantwoord werd met een verhoging van de notering voor privaat-dis- conto tot 3½ pCt. — dus wederom ¼ pCt. boven de bankrente —, daarmede te kennen gevend, dat men met een verdere verhoging van het disconto reke- ning houdt. Call blijft ruim; gisteren viel er een kleine stijging te constateeren — 1 pCt. —, die men wel aan de maandswisseling mag toeschrijven. De prolongatierente kwam van 2 op 3¼ pCt.

* * *

De voortdurende goudonttrekkingen hebben de stemming op de wisselmarkt er ook niet beter op ge- maakt. Ponden bleven allerwege gezocht; de koers liep op tot 7.40%. Dollars handhaafden zich een frac- tie boven het goudpunt: 1.48¹/₃₂. \$/£ noteerden ten- slotte 5.00. In Parijs blijft de vraag naar deviezen aanhouden; Ponden noteeren er 75.90, Dollars nog steeds 15.19. Hier hebben de Francs tusschen de 9.74 en 9.75 geschommeld, slot 9.74½. Niettegenstaande de gouduitvoeren naar Brussel bleven de Belga's hoog — 25.02½ —; vooral in het Zuiden van ons land blijven er geregeld groote koopers. Marken on- veranderd 59.57. In de notering van de verschillende soorten Spermarken kwam geen wijziging van be- teekenis. Zwitserland 47.82. Canadeesche Dollars 1.47¾.

De onrustige stemming kwam op de termijnmarkt weer tot uitdrukking in een grooter agio voor Pon- den op 1- en 3-maandslevering nl. 5 resp. 15 c. Dol- lars op latere levering doen 1 en 3 c. opgeld. Fran- sche Francs 30 en 60 p. deport.

De prijzen van Eagles en Sovereigns liepen aan- vankelijk nog iets verder terug, 2.49% en 12.27%. Zwitserland treedt hier weer geregeld als koper van gouden munten op, terwijl tenslotte ook voor binnen- landsche rekening weer wat meerdere vraag te be- speuren valt, waardoor de slotkoersen hooger lagen. Gouden Tientjes 10.18. Baren Amsterdam-levering f 1.656,75, levering Londen f 1.655,75. Het Duitsche zilver-invoerverbod deed den prijs tot 40.50 dalen. Marken bankpapier 37.50.

DE VOLKENBOND.

De idee der Menschheid is voor het eerst tot politieke uiting gekomen in... den wereldoorlog van 1914—'18. Dit klinkt paradoxaal, en zelfs stuitend. Niettemin bevat die uitspraak een waarheid, welke bezwaarlijk op goede gronden kan worden betwist. Want weliswaar betrof het hier een eenheid van strijd en verscheurdheid, een eenheid van tegendeelen derhalve, maar die verscheurdheid werd toch opgeheven en ontzondigd door de groote idealen, waarvoor men streed of beweerde te strijden en welke, als een tragische band, de millioenen vereenigden die voor die idealen leden en stierven.

Overigens is het niet alleen in een wereldoorlog, dat de dialectische ontwikkeling der geschiedenis zich op verbijsterende wijze openbaart. Is niet uit de leer der praedestinatie, die schijnbaar alle activiteit der menschen zou moeten doen verlammen, een wereldveroverende stroom van activiteit ontsprongen? Kan niet uit een rigoureuus pacifisme de vlam van den oorlog opblaaien, en wie onzer weet niet in deze dagen van crisis, dat uit rijkdom armoede kan worden geboren? Wij leven in een wereld van paradoxen en schijnbare tegenstellingen, die een diepen zin verbergen. Hegel heeft er in zijn uitdrukking: „de list der idee” de klassieke formuleering voor gegeven, en Goethe, vóór hem, heeft het beeld opgeroepen van de kracht, die het booze wil en het goede wrocht.

Gelukkig echter voor ons, weet de idee der Menschheid zich politiek op nog andere wijze te uiten dan in een wereldoorlog. En al is ook deze andere uiting voortgekomen uit den wereldoorlog, zij heeft toch een zelfstandig leven en een zelfstandige taak, die zich richten tegen het oorlogsgeweld waaruit zij is geboren. Deze andere uiting van de idee der Menschheid, die niet den oorlog en het geweld, maar den vrede en het recht wil dienen, is de Volkenbond van Genève.

Die Volkenbond van Genève staat op het oogenblik niet hoog in aanzien. Hij is al te zeer beneden de verwachtingen gebleven, die men omtrent hem meende te mogen koesteren. Hij heeft de spanningen tusschen de mogendheden niet vermogen op te heffen, de idee der ontwapening zelfs niet tot een begin van uitvoering kunnen brengen, en hij heeft gefaald in het organiseren van den vrede.

Dit alles zij toegegeven. En toch zou het o.i. onjuist zijn daaruit de conclusie te trekken, zooals op het oogenblik door enkelen in den lande wordt gedaan, dat de Volkenbond gerust kan verdwijnen of dat ons land zich uit den Volkenbond moet terugtrekken. De politieke zijde van dit vraagpunt laten wij hier rusten; wij hebben die elders behandeld.¹⁾ Doch in deze kolommen moet geconstateerd worden, dat op niet-politiek gebied de Bond een taak heeft te vervullen en ook werkelijk vervult, die van groote beteekenis kan zijn voor het leven der volken en die door een andere organisatie niet of nauwelijks zou kunnen worden verricht.

Ten eerste moet hier gedacht worden aan het instituut der mandaten, een ook voor economische doelen zeer vruchtbare en voor verdere ontwikkeling vatbare idee.

Principieel beteekent dat instituut, zooals het is geregeld in art. 22 van het Pact, een overwinning van een idee: de willekeur van een individueele politiek is vervangen door het begrip van een collectieve verantwoordelijkheid. Die collectieve verantwoordelijkheid blijkt zoowel uit het „charter”, dat voor elk mandaatgebied door den Volkenbond wordt opgesteld en waaraan de mandataris zich heeft te houden, als uit den plicht van de mandaat-mogendheid om elk jaar rekening en verantwoording voor haar beheer af te leggen aan een permanente commissie, die voor dat

¹⁾ Namelijk in een eerlang te verschijnen artikel in „Leven en Werken”.

doel door den Volkenbond in het leven is geroepen. Het is duidelijk, dat hierin principieel de mogelijkheid ligt voor een regeling van het „grondstoffen-probleem”, waarover in den laatsten tijd zooveel te doen is geweest.

Tegelijkertijd beteekent die mandaat-regeling een waarborg voor de economische ontwikkeling van min of meer primitieve gebieden, onder inachtneming van de belangen der inlandsche bevolking. Hierbij doen zich tal van moeilijkheden voor, waarop wij hier niet kunnen ingaan. Maar de waarborg zelf is van enorme beteekenis voor een wereld, welker economische activiteit tot het uiterste is gespannen. Reeds het bestaan van een rechtsorde in die mandaatgebieden is een belangrijke factor in den strijd tegen de besteding van armoede en achterlijkheid en vormt een machtigen stimulans voor de economische ontwikkeling, niet alleen van de desbetreffende landen zelf, maar, dank zij het internationale handelsverkeer, ook van de geheele wereld. Het is mede aan dezen stimulans te danken, dat Irak, hetwelk onder een z.g. A-mandaat stond, in 1932 souverain werd en als onafhankelijke staat tot den Volkenbond werd toegelaten (October 1932). Ook deze opheffing van mandaten geschiedt volgens regelen, die door de bovenbedoelde permanente commissie zijn vastgesteld.

Verder behoort tot de taak van den Bond alles betreffende de liquidatie van den oorlog. Men denke hier aan het beheer over de Vrije Stad Dantzig door een Volkenbondscmissaris, en vooral aan de stemming over den definitieven status van het Saar-gebied, die tal van moeilijkheden inhield tot ernstige verwikkelingen, welke echter alle, door een weldoordacht en onpartijdig optreden van den Bond, tot volle bevrediging van de daarbij betrokken partijen zijn ondervangen.

Een ander punt, dat hier moet worden genoemd, is de hulp aan staten, die door den oorlog financieel noodlijdend waren geworden. Zonder den Volkenbond had die hulp, welke immers van collectieven aard was, bezwaarlijk kunnen worden verleend, en zóó zij al verleend ware, zou zij waarschijnlijk een gevaarlijk karakter hebben gedragen. Want hulpverlening kan, zooals men weet, onder bepaalde omstandigheden een middel bij uitnemendheid zijn tot het oefenen van politieke pressie. Vermeld zij hier de financieele beheers- en adviseursarbeid van Volkenbondscmissarissen in de bedoelde landen en bij diverse circulatiebanken, en het uitgeven, onder auspiciën van den Volkenbond, van „reconstructieleeningen” ten bate van Oostenrijk, Hongarije en Bulgarije onderscheidenlijk in de jaren 1923, 1924 en 1928, en van de „vluchtelingenleeningen” voor Griekenland (1924) en Bulgarije (1926). Deze dingen zijn zoowat vergeten — behalve dan bij de bezitters der obligatiën! — doch zij hebben indertijd groote beteekenis gehad, wijl zij een grondslag van vertrouwen hebben gelegd en waarschijnlijk uitbarstingen van een tot wanhoop gedreven bevolking hebben voorkomen.

Er is nog een andere zaak, die vooral niet mag worden voorbijgezien. Wij bedoelen den steun aan de door hongersnood geteisterde volken en aan de staatloozen, die, van huis en haard verdreven, paria's zijn geworden in de Europeesche samenleving. De naam van den edelen Fridtjof Nansen is daaraan onsterfelijk verbonden. Helaas behoort dit niet alléén tot de liquidatie van den oorlog. Want een afschuwelijke politiek van haat en onverdraagzaamheid heeft nieuwe verschoppelingen gekweekt. Uit hun vaderland verdreven, zijn dezen voor een deel afhankelijk geworden van den Volkenbond. En die heeft niet nagelaten zich hun lot aan te trekken en, binnen de grenzen van zijn bevoegdheden, leniging te brengen in de smart om een vernield bestaan.

Het ligt niet in onze bedoeling een volledig lijstje samen te stellen van de daden, die de Volkenbond op niet-politiek gebied heeft verricht. Wij willen alleen nog herinneren aan de met min of meer succes be-

kroonde pogingen om tot algemeene regelen te komen ten aanzien van de internationale statistiek, de vereenvoudiging van douane-formaliteiten, de unificatie van het handelsrecht, de vermindering van dubbele belasting, de bemiddeling bij handelsgeschillen en de voorbereidende werkzaamheden tot regeling van kwesties, die zich voordoen op het gebied van landbouw en visscherij, transport en scheepvaart. En ook willen wij nog memoreeren de praestaties van den Bond inzake hygiëne, een gebied, waarop een internationale organisatie zoo onmisbaar is en waarop nog zooveel kan worden gedaan; men denke hier aan het lepra-instituut te Rio de Janeiro, het hygiënisch instituut te Singapore, waaraan 163 havens omtrent hun sanitaire situatie wekelijks telegrafische mededeeling doen, de pestbestrijding, en enquêtes over tuberculose, kanker, malaria, zuigelingenziekten, enz. En tenslotte moge hier vermeld worden het werk van den Bond met betrekking tot intellectueele samenwerking.

Over de practische beteekenis van dien arbeid kan men wellicht sceptisch oordeelen, — al zou een sceptisch oordeel over het magnifieke statistische werk dat de Bond verricht, eenvoudig onmogelijk zijn, omdat de Volkenbonds-statistieken¹⁾ een welverdiende vermaardheid bezitten en door de geheele wereldpers als een bron van onschatbare informatie worden benut. Doch het feit, dat die arbeid wordt verricht en een kiem kan blijken voor lateren grootschen internationalen arbeid kan niet worden weggeredeneerd en mag stellig niet worden onderschat. Hier wordt een voorbereidend werk uitgevoerd, waarop, als de volken maar willen, een machtig gebouw van internationale samenwerking kan worden opgericht. Men kan smalend spreken over den Volkenbond en er zijn stellig genoeg gronden om dat smalen begrijpelijk te maken. Maar het alternatief: de opheffing van de organisatie, waarin de menschheid zich zelve als idee herkent, zou in dit stadium der wereld-ontwikkeling een verarming beteekenen, — en misschien erger.

Stellig geldt dit voor Europa. Want het leven en het voortbestaan van Europa en de Europeesche beschaving zijn tenslotte afhankelijk van deze „Schicksalsfrage”: of de volken van Europa geestelijk in staat zullen blijken hun nationale geschillen ondergeschikt te maken aan de Europeesche gedachte. Dit immers zal het criterium zijn waarnaar de eenheid van Europa zal moeten worden beoordeeld.

Dat deze eenheid echter niet gedacht kan worden zonder een regeling van den inter-Europeeschen handel, het inter-Europeesch verkeer en de daarop betrekking hebbende wetgeving, kan nauwelijks worden betwijfeld. Dit is een werk van langen, waarschijnlijk zelfs zeer langen duur. Maar de eenige organisatie, die daartoe de capaciteit en het gezag bezit, is toch wel de (al of niet gereorganiseerde) Volkenbond. Zou de Volkenbond onder het geweld van een nieuwen oorlog bezwijken, dan zou de eerste daad van een zich organiserenden vrede na den oorlog toch weer zijn: de opbouw van een nieuwen Volkenbond. En deze zou zich onvermijdelijk weer moeten bezighouden met het leggen van een economischen grondslag voor de nieuwe wereld.

Want eerst op een grondslag van economische organisatie en economische samenwerking kan het gebouw verrijzen van den wereldvrede en de rechtsorde der volken.

A. RICARDO.

¹⁾ Volgens de „Liste complète des Documents” werden tusschen 1 April en 31 December 1935 op algemeen economisch en financieel gebied gepubliceerd:

Annuaire statistique de la Société des Nations, 1934-35. La production mondiale et les prix, 1925-1934. Revue de la situation économique mondiale. Quatrième année, 1934-35. Les banques commerciales, 1929-1934. Aperçu général du commerce mondial, 1934. Balance des paiements, 1934. Statistiques du commerce international 1934.

Wij wijzen verder op het „Bulletin mensuel de statistique” en de vele publicaties, welke speciale onderwerpen en landen betreffen.

DE NIEUWE TRANSFEROVEREENKOMST.

Het vraagstuk van het Duitsche rentetransfer is in den laatsten tijd nogal onderwerp van discussie geweest in verband met de verbetering in de cijfers van de Duitsche handelsbalans. Terwijl verleden jaar de handelsbeweging voortdurend een passief saldo aantoonde, is dit jaar de balans actief. Aangezien het eenige motief, waarop de Duitsche regeering het transfermoratorium baseert, gelegen is in het gebrek aan deviezen, die het handelsverkeer overlaat voor de dekking der kapitaaldienst-verplichtingen, brengt de verbetering in de in-en-uitvoerhouding ook wijziging in de transferkwestie. Zelfs is zulks het geval, wanneer men als uitgangspunt de Duitsche stelling wil aannemen, dat de handelsbeweging — en waar de exportmogelijkheid een min of meer gegeven grootheid is komt dat dus neer op de importen, die men in Duitschland door het stelsel der Devisenbewirtschaftung geheel in de hand heeft — primair is, en de rentedienst secundair. Want ook al meent men, dat het niet geboden is in verband met de renteverplichtingen de grondstoffenimporttering te zetten naar de door de exportopbrengst bepaalde nering, dan valt toch de verbetering in de in- en uitvoerverhouding niet weg te cijferen.

Maar wij kunnen, wat betreft de belangen van onze beleggers, dit heele probleem feitelijk onbesproken laten omdat de Duitsche handelsbalans ons maar heel indirect interesseert. Door onze clearing hebben wij niet alleen een eigen handelsbalans, maar een geheel zelfstandige betalingsbalans met dit land geschapen. En aangezien de wijze, waarop die betalingsbalans uit verschillende posten is opgebouwd, niet aan het vrije spel van economische krachten wordt overgelaten, en evenmin aan de Duitsche regeering de vrijheid blijft om haar grondstofbehoefte ad libitum ten laste van onze clearing te dekken, doch elk kwartaal door de beide regeeringen in onderling overleg aan de hand van het recente verloop de betalingscontingenten worden opgemaakt, waarbij ook rekening wordt gehouden met den rentetransferdienst, ziet dit probleem er voor ons heel anders uit dan de transferkwestie in het algemeen.

Het wordt vaak aldus voorgesteld, dat wanneer opnieuw over een transferovereenkomst moet worden onderhandeld — deze loopt telkens medio van het jaar af — de Duitsche autoriteiten aansturen op een verlaging van het te transfereeren percentage en onze delegatie tracht deze portie zoo hoog mogelijk door te drijven.

Zulk een voorstelling van zaken houdt geen rekening met de feiten. Inderdaad, de Duitsche belangen gaan wellicht in de richting van een zoo laag mogelijk transferpercentage. Maar toch is juist door de clearing dat belang veel en veel geringer dan ten aanzien van landen waarmee geen clearing bestaat waarbij de importmogelijkheden ten laste van die rekening precies zijn geregeld naar den aard der producten. Duitschland's export naar landen, waarmee geen clearingovereenkomst is gesloten of waarmee een eenvoudige verrekeningsregeling bestaat, brengt deviezen in, welke gebruikt kunnen worden voor elk doel, dus ook voor den import van de meest noodige grondstoffen. Het hier te lande gekweekte clearingsaldo daarentegen moet precies binnen het kader der betalingscontingenten worden besteed of anders dienen tot vermindering van het deficit in de rekening. De gemiddelde waarde van dat samenstel van goederen, dat de betalingscontingenten vormen voor het Duitsche economische leven, is heel wat geringer dan die van vrije deviezen. Zooveel te meer is dat dus het geval wanneer men bijv. van onze zijde zou verlangen om rentetransfer te doen plaats vinden ten laste van dat gedeelte van het clearingsaldo, waarvoor volgens de overeengekomen contingenten Duitschland niet anders kan krijgen dan goederen, waarvan de economische beteekenis voor het land gering is. Zouden wij dus het te transfereeren rente-

percentage willen handhaven ten koste van een deel der betalingscontingenten voor zulke waren, dan zou de weerstand van Duitsche zijde niet groot zijn; heel wat geringer zal daarbij de wrijving in elk geval zijn dan wanneer Duitschland vrije deviezen voor de rente moest opofferen. In zoverre is dus onze onderhandelingspositie inzake dit vraagstuk vrij sterk, en kan men niet van een alles overheerschenden drang van Duitsche zijde tot verlaging van het transfer spreken.

Aan den anderen kant is het evenmin juist te verwachten, dat onze vertegenwoordigers met alle kracht aandringen op een zoo hoog mogelijk transferpercentage. Tot op zekere hoogte moet men zelfs constateeren, dat bij dit probleem de Duitsche en Nederlandsche belangen mirabile dictu min of meer parallel loopen, zeker lang niet zoo tegenstrijdig zijn als bijv. bij de vaststelling der betalingscontingenten. Aangezien de import uit Duitschland — de voornaamste voedingsbrón van de clearingrekening — min of meer als een gegeven grootheid moet worden aangenomen, kan het niet anders of een verhooging van het transferpercentage voor de inkomsten uit Duitsche kapitaaluitzettingen moet ten koste gaan van de exporten en andere vorderingen, die in de clearing dekking moeten vinden. Wanneer nu die exporten goederen betroffen die onze producenten evengoed elders kwijt konden, dan zou de conclusie voor de hand liggen: liever zooveel mogelijk rente ten laste van de clearing als belooning voor vroeger reeds gepresteerde diensten, dan nieuwe exporten, derhalve nieuwe prestaties, die wij elders te gelde kunnen maken. Maar de situatie is zoo, dat voor een belangrijk deel der uitvoeren het inkrimpen van het Duitsche afzetgebied wegvallen van loonnende afzetmogelijkheid of prijsbederf voor den bestaanden afzet in binnen- en buitenland zou beteekenen. En bij dien stand van zaken kan men dus op zuiver economische gronden niet in elk geval de voorkeur geven aan rentetransfer, zoodat de verdeling van de clearingmiddelen naar billijkheidsoverwegingen moet plaats vinden tusschen rentetrekkers en exporteurs.

Neemt men dat in oogenschouw dan ware het zeer wel denkbaar geweest, dat men het percentage van het in contanten ten laste van de clearing te vereffenen deel der rentebaten iets had verminderd. Sedert de vorige overeenkomst medio 1935 in werking trad, is het verloop van de clearing niet bijster gunstig geweest, het deficit is met rond 12 miljoen gestegen. En dat ondanks het feit, dat inmiddels de betalingscontingenten nog werden verlaagd. Zou men bij die situatie het transferpercentage ook iets verlaagd hebben met de betalingscontingenten voor den export, dan zou dat dus ook uit Nederlandschen gezichtshoek bezien niet onlogisch zijn geweest. Tenslotte is dit niet gebeurd, na zorgvuldige afweging van alle bij de clearing betrokken belangen, zooals het desbetreffende communiqué meedeelt. Wellicht is de voornaamste overweging daarbij geweest, dat ten laste van de clearing nog steeds een tijdelijke factor komt, t.w. 14 pCt. van de stortingen ten behoeve van de afwikkeling der oude vorderingen op Sonder- en Treuhänderkonto. Wanneer om en nabij de jaarwisseling die rekeningen vereffend zullen zijn, valt dat gedeelte vrij. De clearing vertoont dan — ceteris paribus — geen tekort meer en na verloop van tijd, als het deficit wat is ingelopen, zouden zelfs de betalingscontingenten wat verhoogd kunnen worden. Het is mogelijk, dat men met het oog daarop voor de transferregeling die voor een heel jaar wordt gesloten, al is vooruitgelopen op die te verwachten wijziging in den clearingstand.

De eenige wijziging van betekenis die de nieuwe overeenkomst bevat in vergelijking tot de loopende is het vervallen van de mogelijkheid om voor de meerdere rente boven $3\frac{1}{2}$ pCt., tot een maximum van 5 pCt., funding-bonds te ontvangen. Tot nu toe had de belegger de keus om dat meerdere aan rente te ontvangen in z.g. „Hollandmarken”, die onoverdraag-

baar waren en gebruikt konden worden voor bestrijding van reis- en verblijfkosten, voor betaling van belastingen en enkele andere bestemmingen, en funding-bonds. De rente van deze bonds valt buiten het transfermoratorium evenals de hoofdsom die na tien jaar opeischbaar is. Deze bonds zijn min of meer een doorn in het oog van de Duitsche autoriteiten geweest omdat de rente deviezen kost — buiten de clearing om — terwijl men ook opzag tegen de aflossing over tien jaar. Duitschland kon natuurlijk deze bonds opkopen en daardoor aan de genoemde bezwaren ontkomen, en dat gebeurde ook wel, maar dwingen kon men de houders niet, zoodat altijd een zeker gedeelte der uitgegeven bonds met de daaraan klevende bezwaren in omloop bleef. Te dien aanzien heeft men nu den knoop doorgehakt door den belegger practisch tot verkoop te dwingen op straffe van anders geen rente te krijgen en geen recht op aflossing te hebben.

Men heeft nu de keuze tusschen Hollandmarken en een cheque op de Konversionskasse, die overdraagbaar is en door de Duitsche autoriteiten tegen vasten koers zal worden ingekocht, voorloopig tegen 30 pCt. Daarmee is uitvoering gegeven aan het destijds reeds gekoesterde plan om de fundingbonds tegen dezen vasten koers te doen inkoop. Aldus zullen deze nieuwe cheques worden dienstbaar gemaakt aan het stelsel van het Exportförderungsverfahren, waarvoor zooals bekend de middelen nog steeds ten deele worden verschafte door de winst die de Golddiskontbank maakt op den inkoop van verschillende soorten geblokkeerde marken. Onze transferregeling heeft van den beginne af aan tot dat „exportpotje” reeds bijgedragen in die voege, dat de beleggers, die funding-bonds of Hollandmarken ontvingen, afstand moesten doen van de meerdere rente boven $5\frac{1}{2}$ pCt., welke portie ook aan de Golddiskontbank verviel. Dit nieuwe onderdeel van de regeling, het vervallen van de funding-bonds, is een concessie aan Duitschland, maar ééne, die de totale transferregeling houdt binnen het kader van wat voor onze beleggers bij de huidige situatie alleszins bevredigend genoemd kan worden.

C. A. Kl.

DEVALUATIE ZONDER KOOPKRACHTSCHEPPING.

De verkiezingen in België hebben groote verschuivingen met zich gebracht, omtrent de oorzaken waarvan verschillende meeningen worden gehoord. Een hiervan is de groote ontevredenheid, welke omtrent de gevolgen van de devaluatie in België zou heerschen. Ik laat nu geheel in het midden of deze ontevredenheid billijk zou zijn, doch wil hier even de vraag stellen, welke verschijnselen daartoe aanleiding gegeven zouden kunnen hebben, en of zij vermeden hadden kunnen worden.

Zooals ik indertijd in mijn brochure „Werkverschaffing”¹⁾ uiteengezet heb, zal een devaluatie de grondstoffenprijzen doen stijgen, zoowel als de prijzen der goederen, die geen grondstoffen zijn, doch die wel uit het buitenland worden betrokken. Dat beteekent natuurlijk schade voor alle importbedrijven en voor die industrieën, die veel waarde moeten invoeren en weinig of niets uitvoeren. Dat verklaart, waarom velen tegen de devaluatie in België protesteeren, en dat daaronder ook vele arbeiders zijn.

Daarom heb ik steeds tegen devaluatie zonder koopkrachtschepping evenzeer gewaarschuwd als tegen koopkrachtschepping zonder devaluatie. De eerste verwringt de ruilverhoudingen, waardoor sommigen onevenredig voordeel hebben en anderen onevenredig nadeel. De tweede doet hetzelfde op een andere wijze; zij maakt export buitengewoon moeilijk, althans wanneer zij tot aanzienlijke prijsstijging leidt (en dat moet zij, wil zij veel verlichting brengen), en moedigt de import aan, juist door den hoogen prijsstand in het binnenland.

Wanneer devaluatie met koopkrachtschepping ge-

¹⁾ W. P. van Stockum & Zn., Den Haag 1932.

paard gaat, en er volledige compensatie is, zoodat de prijsstijging van de buitenlandsche goederen, tengevolge van de devaluatie gelijk is aan die der binnenlandsche goederen, die tengevolge van de koopkrachtschepping in waarde stijgen, dan treedt deze verwringing der levensvoorwaarden niet langer op. Zij behoeft trouwens niet geheel achterwege te blijven, want de exportindustrie heeft zoo onevenredig geloden, dat een klein stuk der devaluatie wel naar buiten effectief zou mogen blijven.

De koopkrachtschepping compenseert dus het verschil in prijsvormingsvoorwaarden in de verschillende landen, dat gevolg is van de devaluatie. In zoover is dus niets veranderd; doch het verschil tusschen den toestand vóór en na de devaluatie, hetwelk juist de attractie van het middel uitmaakt, is, dat de binnenlandsche markt ruimer is geworden.

Mij thans afvragend of koopkrachtschepping in voldoende mate met de devaluatie in België is gepaard gegaan, blijkt deze compenseerende tendens wel aanwezig te zijn geweest, en schijnt het wel, dat de daar genomen maatregelen in het algemeen gunstig gewerkt hebben, doch eenerzijds vraag ik mij af, of men met de verruiming van de binnenlandsche markt wel ver genoeg gegaan is, en of men de geldverruiming niet teveel heeft overgelaten aan het bankwezen, dat door de relatieve vergroting van den goudvoorraad (door de devaluatie) tot ruimer creditverleening in staat was. En anderzijds moet er op gewezen worden, dat het binnenlandsch effect van deze maatregelen altijd vrij lang op zich laat wachten, en dat de statistiek aangetoond heeft, dat het een half jaar en dikwijls langer duurt, voordat een geldvermeerdering ten volle zijn stempel op de prijzen gedrukt heeft.

Men zal in België moeten beseffen, dat bij een onvoldoende prijsstijging de zaak nog niet gewonnen is, en men zal deze, tegen den wil van reeders en exporteurs moeten doorzetten; en men zal in Nederland moeten beseffen, dat het laatste woord over de actieve monetaire politiek nog niet gesproken is, al hangt deze zaak natuurlijk niet alleen van het gelukken of mislukken van een of meer concrete experimenten af.

Dr. W. L. VALK.

HET JAARVERSLAG VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

Het jongste jaarverslag van De Nederlandsche Bank vangt de President aan met op de toenemende spanning in de politieke verhoudingen en de daar een gevolg van zijnde bewapeningen te wijzen. De stijging van de vraag naar grondstoffen en werkrachten voor de oorlogsindustrie kan bezwaarlijk als een factor van duurzame verbetering worden beschouwd.

Internationaal goederenverkeer.

Na in het kort de budgettaire positie van de landen te hebben getypeerd, door er op te wijzen, dat de openbare machten buiten staat blijken de tering naar de nering te zetten en dat integendeel nieuwe onderwerpen van uitgaaf zonder behoorlijke dekking worden aangesneden, waardoor de leeningbehoefte stijgen buiten verhouding tot het bedrag, hetwelk uit reële besparing komt, en wat onder meer tot gevolg heeft, dat niet kan worden voldaan aan den eisch van internationale kapitaalverstrekking (voorwaarde voor de ontwikkeling van de economisch en financieel achtergebleven gebieden en voor de versterking van de koopkracht dier streken) wordt stilgestaan bij het goederenverkeer tusschen de verschillende landen.

Weliswaar is dit verkeer van 1934 tot 1935 in goudwaarde met 1.7 pCt. en in hoeveelheid met 2.3 pCt. toegenomen, doch deze toeneming is uiterst gering en in hoofdzaak beperkt tot den afzet van grondstoffen. De stijging in het laatste kwartaal van 1935 met 7.0 pCt. der goudwaarde boven het overeenkomstige cijfer voor 1934 is van

eenige meerdere beteekenis. Zij is voor ongeveer de helft een gevolg van prijsstijging en voor de wederhelft te danken aan de toeneming van den omvang van den wereldhandel. Intusschen, zulks neemt niet weg, dat het jaar 1935 ten opzichte van 1929 nog steeds een achteruitgang in goudwaarde van niet minder dan 65.3 pCt. aanwijst. Verwondering kan zulks niet wekken, wanneer men in aanmerking neemt hoezeer alle landen angstvallig hun handelsbalans van land tot land bewaken en elk invoersaldo als een benadeeling van het eigen belang beschouwen.

Het moet, aldus de President, onder deze omstandigheden veeleer verwondering wekken, dat, in stede van een verderen teruggang, eenige uitbreiding van het zoeven genoemde verkeer bereikt werd. Verschillende factoren hebben hiertoe samengewerkt.

De reeds vermelde toeneming van de bewapeningen, met de daaruit voortvloeiende levendigheid in de oorlogsindustrie, leidde tot eene stijging van de vraag naar verschillende grondstoffen. De eischen van vernieuwing, verbetering, herstel en onderhoud deden zich steeds dringender gevoelen. De groote voorraden, welke gedurende meerdere jaren de markt onder druk hielden, vertoonden eene vermindering, zoodat aankopen tot aanvulling van het verbruikte werden opgevoerd. Tegelijkertijd werd door de gewekte oorlogsvrees een prikkel tot het aanhouden van grootere voorraden door verbruikers en tusschenhandel in het leven geroepen. In dezelfde richting werkte de vermeerdering der productie in verschillende landen voor de binnenlandsche markt. Terwijl de industriële productie zich in 1934 reeds tot 89 pCt. van den in 1929 bereikten stand had weten te verheffen, kon in 1935 nog een toeneming boven 1934 van bijna 11 pCt. geboekt worden. Vergelijkt men dit verloop met de ontwikkeling van den omvang, dus de hoeveelheid, van het internationale goederenverkeer, die in 1935 nog slechts 79.0 pCt. van het niveau van 1929 had bereikt, dan treden de nationalistische stroomingen, welke zich nog steeds geldend maken, in een helder licht. Het oogenblik schijnt te naderen, waarop ook de landen met de naar omvang en koopkracht belangrijkste binnenlandsche markten door de feiten gedwongen zullen worden tot de erkenning, dat verdere verbetering van hun economische en financiële positie afhankelijk is van een verruiming van het internationale kapitaal- en goederenverkeer. Dat ten aanzien van den goederenruil de Vereenigde Staten blijk geven tot deze erkenning te zijn gekomen, stemt tot voldoening. In eene reeks van handelsverdragen, op betrekkelijk langen termijn gesloten en onder opneming van het beding der meestbegünstiging, werden grootere mogelijkheden voor den in- en uitvoer geschapen.

Internationale monetaire ontwikkeling.

Ook in monetair opzicht, aldus vervolgt de President, heeft het afgelopen jaar niet de zoozeer gewenschte rust en zekerheid gebracht.

De overgebleven landen van het z.g. goudblok waren gedwongen tot het nemen van krachtige maatregelen tot afwee van bewegingen, die zich in binnen- en buitenland tegen de handhaving van de goudpariteit hunner geldeenheden deden gevoelen. In het bijzonder geldt dit voor Frankrijk, Nederland en Zwitserland. Deze maatregelen hadden de beoogde uitwerking. Evenzeer is bevredigend, dat geen verandering werd gebracht in de goudwaarde van den Dollar en dat, sedert Mei 1935, het Pond Sterling en de daarmede direct of indirect verbonden valuta's een aanmerkelijk grootere mate van stabiliteit vertoonden. De aanhoudende daling van het Pond, welke zich sinds 1931 voordeed, kwam tot staan.

De schommelingen zijn binnen betrekkelijk nauwe grenzen gebleven. Dit is ongetwijfeld voor een belangrijk deel te danken aan de krachtige samenwerking der circulatiebanken, die zich in 1935 ontwikkeld heeft. In het bijzonder tegen de speculatie in het binnen- en buitenland heeft deze samenwerking goede resultaten afgeworpen. Het particuliere bankwezen heeft in verschillende landen zijn medewerking aan de circulatiebanken verleend, zooals in Nederland reeds gedurende eenige jaren het geval was. Het onderzoek naar het karakter der transacties, waarvoor de tusschenkomst van het particuliere bankwezen wordt ingeroepen, en de weigering om deze tusschenkomst te verlenen wanneer de transacties geacht konden worden tegen een bepaalde valuta gericht te zijn, is een deugdelijk middel gebleken ter beteugeling van ongewenschte invloeden. Daarbij is duidelijk geworden, dat, hoewel de verdediging van het ruilmiddel in hoofdzaak afhankelijk van de maatregelen, die genomen worden in het

land zelf, welks valuta bedreigd wordt, de mederwerking van andere landen van groote beteekenis is te achten. Dat in dit opzicht de geregelde samenkomsten van de leiders van circulatiebanken, ter gelegenheid van de maandelijksche vergaderingen van den Raad van Beheer der Bank for International Settlements te Bazel, een bij uitstek nuttig effect hebben afgeworpen, is niet aan twijfel onderhevig. Zonder tot bindende besluiten te leiden, verschaffen deze samenkomsten de gelegenheid de in de betrokken landen ondervonden moeilijkheden te peilen en daarmede bij de in eigen land te volgen politiek zooveel mogelijk rekening te houden.

Ook afgescheiden hiervan heeft de gang van zaken in het afgelopen jaar tot een grootere stabiliteit der wisselkoersen bijgedragen. Het peil van prijzen en kosten is den evenwichtstoestand naderbij gekomen. In de landen, die sedert 1931 hun goudpariteit niet behouden hebben, bewogen de indexcijfers van groothandelsprijzen en kosten van het levensonderhoud zich in stijgende richting; in de landen van het goudblok viel een verdere daling te constatareeren. Het verschil vertoont een voortgaande vermindering. Het volgende staatje bewijst zulks, waarbij er de nadruk op gelegd zij, dat de cijfers niet voor onderlinge vergelijking van hun absolute hoogte in aanmerking komen en derhalve uitsluitend beoogen de tendens der ontwikkeling weer te geven.

Indexcijfers der in nationale geldeenheden uitgedrukte prijzen (1929 = 100).

	Vereenigde Staten	Engeland	Frankrijk	Nederland
Groothandelsprijzen	1933=69,3 1934=78,7 1935=83,9	1933=75,0 1934=77,1 1935=77,8	1933=63,6 1934=60,0 1935=54,0	1933=63,1 1934=63,2 1935=61,7
Kosten van het levensonderhoud	1933=74,8 1934=79,4 1935=83,1	1933=85,4 1934=86,0 1935=87,2	1933=93,5 1934=92,8 1935=86,9	1933=83,0 1934=83,4 1935=81,1

Uit deze gegevens valt niet slechts af te leiden, dat de monetaire ontwikkeling in Engeland en de Vereenigde Staten heeft opgehouden een druk op de wereldmarktprijzen te oefenen, doch ook, dat in de richting van onderlinge aanpassing gegaan wordt. Dat deze nog niet voltooid is, kan geen verbazing wekken in het licht van de ver-gaande ontwrichting, aan welke het economisch, financieel en monetair wereldbestel ten prooi viel. Het is in nagenoeg alle fasen der wereldontwikkeling sedert het uitbreken van den oorlog van 1914 te constateeren, dat vele voorspellingen en uitspraken vooral in dien zin mank gaan, dat de tijdsduur voor het doorwerken der economische wetten benoedigd, onderschat wordt. Erger is het wellicht, dat, wanneer dit doorwerken meer tijd vordert dan verwacht werd, de neiging ontstaat om aan de werkzaamheid dier wetten twijfel te koesteren en te wekken. Dat de waardeverandering van een ruilmiddel na korter of langer duur haren invloed moet verliezen, kan, na de verschillende, belangrijke depreciaties en daarop gevolgde devaluaties sinds het einde van den oorlog, in redelijkheid niet ontkend worden. Bedriegen de teekenen niet, dan is het oogenblik meer nabij gekomen, waarop hetzelfde ten aanzien van de sedert 1931 ingetreden depreciaties zal getuigd kunnen worden, mits de wereld bereid zij, te blijven samenwerken om de stabilisatie de facto, welke sedert omstreeks een jaar te constateeren valt, te handhaven en van verdere monetaire experimenten af te zien. Dergelijke experimenten zouden opnieuw onrust en verwarring wekken en zij zouden, wel verre van de wettelijke stabilisatie naderbij te brengen, deze op onbepaalden termijn verschuiven. Zij zouden de gevaren van de zijde der Overheidsfinanciën, waarop ik reeds hierboven wees, vergroten evenals den invloed van de sterke en progressieve toeneming der monetaire goudvoorraden, die licht tot een overdreven en daardoor bedenkelijke uitzetting van creditgeving en koopkracht kan leiden.

De goudproductie vertoont telken jare een nieuw record-cijfer. De volgende cijfers brengen dit in beeld.

Waarde der goudproductie.	
1929 f 1.011.900.000	1933 f 1.311.900.000
1930 „ 1.065.700.000	1934 „ 1.406.000.000
1931 „ 1.150.600.000	1935 „ 1.577.900.000
1932 „ 1.248.100.000	

In een tijdperk van zeven jaren werd derhalve voor een waarde van niet minder dan omstreeks f 8½ milliard aan den, op 1 Januari 1929 bestaanden, wereldvoorraad toegevoegd. Had in elk dier jaren de productie het peil

van 1935 bereikt, dan zou de toevoeging meer dan f 11 milliard bedragen hebben. De productie van Rusland, die van rond f 56 miljoen in 1929 toenam tot ruim f 292 miljoen in 1935, biedt, voor zoover daaromtrent een oordeel kan gevormd worden, nog groote mogelijkheden. Voorts dient het volgende in het oog gehouden te worden. Van de hierboven genoemde, in het tijdvak 1929 tot en met 1935 gewonnen, hoeveelheid van f 8¼ milliard is ruim f 7½ milliard aan de zichtbare monetaire voorraden toegevoegd. Het verschil, ten bedrage van f 1¼ milliard, bevindt zich derhalve in geheime wisselkoersfondsen, in hoofdzaak het Engelse Exchange Equalization Account, en in handen van het publiek. Laatstegevoemd verschil moet bovendien vermeerderd worden met omstreeks f 2 milliard, welke sedert 1931 aan de, in het Verre Oosten opgepote, voorraden werden onttrokken. Deze milliardien zullen hun weg naar de circulatiebanken vinden naar gelang het vertrouwen in de toekomst terugkeert. Tenslotte is in die landen, welker ruilmiddel is gedevalueerd of gedevalueerd, de waarde van den goudvoorraad, in het nationale geld uitgedrukt, aanmerkelijk gestegen, al is die waardeverhoging in verschillende gevallen nog niet door een herwaardeering van den goudvoorraad tot uiting gekomen. De zeer sterke toeneming der goudvoorraden van eenige landen, berekend op grond van de tegenwoordige geldwaarde hunner geldeenheden, blijkt uit onderstaand overzicht.

Waarde van den goudvoorraad in nationale valuta uitgedrukt.

	Eind 1929	Eind 1935	Toeneming	Perc. d. toene-ming
Ver. Staten..	\$ 3.900.000.000	\$ 10.125.000.000	\$ 6.225.000.000	159
Engeland ...	£ 146.100.000	£ 334.300.000	£ 188.200.000	129
België	Fr. 5.876.000.000	Fr. 17.286.000.000	Fr. 11.410.000.000	194
Frankrijk ...	Fr. 41.668.000.000	Fr. 66.296.000.000	Fr. 24.628.000.000	59
Nederland ..	f 447.000.000	f 643.000.000	f 196.000.000	44
Zwitserland..	Fr. 595.000.000	Fr. 1.389.000.000	Fr. 794.000.000	134

1) Bij dit cijfer moet nog gevoegd worden het goud in het Equalization Account; hieromtrent zijn intusschen gegevens niet beschikbaar.

Voor al de percentages, in de laatste kolom vermeld, verdienen de ernstige overweging van allen, die verantwoordelijkheid voor de monetaire politiek dragen, maar ook van hen, die zeer positieve meningen over die politiek kenbaar plegen te maken en niet minder positieve adviezen omtrent den te volgen weg plegen te geven.

De zoeven bedoelde overweging tocht moet enerzijds tot de slotsom voeren, dat de voorgeschetste ontwikkeling een aanmerkelijke versnelling en vergemakkelijking van de aanpassing tusschen de kosten- en prijenniveaux in de verschillende landen zal medebrengen, anderzijds tot voorzichtigheid stemmen ten aanzien van betoogen en aanbevelingen, welke tegen de z.g. deflatiepolitiek gericht zijn. Hetgeen de cijfers ons leeren, doet veeler de vraag rijzen of de wereld, als geheel genomen, niet zal genoopt worden tot maatregelen om de factoren, welke in de tegenovergestelde richting werken, in bedwang te houden.

Zou die vraag blijken bevestigend te moeten beantwoord worden, dan zal, naar mijn overtuiging, opnieuw geïllustreerd worden, hoezeer, ook op monetair gebied, een versterking van de internationale samenwerking geboden is. Maatregelen als zoeven bedoeld zullen, om effectief te kunnen zijn, een internationaal karakter moeten dragen. Het is een illusie te meenen, dat landen, die hun ruilmiddel officieel van het goud hebben los gemaakt, den invloed van een ontwikkeling als, blijkens het voorafgaande, geenszins onmogelijk is te achten, niet zouden ondervinden. Hierbij worde niet voorbij gezien, dat ook die landen in het wezen der zaak thans hunne monetaire politiek op de basis van het goud voeren. De beïnvloeding en de reguleering van hun wisselkoersen geschieden, hetzij rechtstreeks en uitsluitend door de circulatiebank, hetzij met behulp van een egalisatiefonds, door den aan- en verkoop van goud. Zulks levert, dunkt mij, het bewijs, dat, zolang de voornaamste landen hun eigen munteenheid wenschen te behouden — en een andere toestand ligt buiten het terrein der practische mogelijkheden — het goud als internationaal verrekenings- en bindingsmiddel niet kan ontbeerd worden. Stelt men daarnaast, dat in kringen van het bedrijfsleven algemeen de noodzakelijkheid erkend wordt van onderling in vast verband staande wisselkoersen, dan moet de slotsom getrokken worden, dat de practijk het herstel binnen den kortst mogelijken tijd van den internationalen gouden standaard eischt. Zoodanig herstel is een voorwaarde voor verbetering van de internationale betrekkingen zoowel op economisch als op financieel ge-

bied. Een stabilisatie de facto als waaronder de wereld in het laatstverstreken jaar geleefd heeft, moge, in vergelijking met de sterk fluctueerende wisselkoersen van vorige jaren, groote voordeelen bezitten, zij biedt allerminst de zekerheid, welke de wereld dringend behoeft voor den terugkeer van vertrouwen en rust en als grondslag voor het hervatten van betrekkingen op langeren termijn. De talrijke voorstellen en denkbeelden, die voor de invoering van nieuwe geldstelsels worden aanbevolen, gaan, afgescheiden van andere overwegende bezwaren, alle mank aan het beslissende gebrek, dat zij in de practijk zullen blijken de onrust levendig te houden en daarmede het hoofddoel van elk internationaal monetair systeem te missen. Het zal steeds duidelijker aan het licht treden, dat het te eenen male onmogelijk is langs den weg van monetaire voorzieningen te ontkomen aan de noodzakelijke aanpassingen, die een dynamische wereld, met schokken als wij sedert 1914 hebben beleefd, onvermijdelijk maakt. Van uit het oogpunt der practijk bezien, staat slechts de keuze open tusschen het herstel van den gouden standaard en het naast elkaar laten bestaan van valuta's, waaromtrent niet vaststaat in welke verhouding zij zich tot elkander zullen ontwikkelen en die onderhevig blijven aan onberekenbare schonmelingen. De keuze kan niet moeilijk zijn. Dit houdt niet in, dat ik geen mogelijkheden zou erkennen van een verbetering in de toepassing van den gouden standaard door internationale samenwerking van Regeeringen en circulatiebanken. Evenmin ontken ik, dat een zoodanige samenwerking een heilzamen invloed kan oefenen op de economische en financieele wereldontwikkeling. Maar wel blijf ik overtuigd, dat de grondslagen van den gouden standaard onmisbaar zullen blijken wanneer de wereld tot een internationaal monetair systeem met de daaraan verbonden beslissende voordeelen wenschte terug te keeren.

Toestand in Nederland.

Afgescheiden van de groote onzekerheid, zowel ten aanzien van de politieke verhoudingen als de verdere ontwikkeling der overheidsfinanciën, en ondanks alle tegenwerkende invloeden van nationalistischen en egoïstischen aard, zoo vervolgt de President zijn verslag, mag worden geconstateerd, dat in de wereldeconomie een bescheiden verbetering zich baan breekt.

Vervolgens staat hij stil bij den toestand in Nederland.

Wat nu den toestand in Nederland betreft, het valt niet te ontkennen, dat in ons land de verbetering, waarvan ik hierboven gewaagde, nog slechts in zeer geringe mate te bespeuren is. Een grotere stabiliteit, een voortschrijding naar het evenwicht, verder kan de omschrijving van het heden niet gaan. Zulks moge te betreuren zijn, een billijk en objectief oordeel dient rekening te houden met de fundamentele factoren, welke de huidige situatie verklaarbaar maken. Nederland genoot nog een betrekkelijke welvaart toen in andere landen de crisis reeds op haar hevigst woedde, zoodat de noodzaak tot krachtige aanpassing zich hier te lande eerst later dwingend opdrong. Nederland was voorbestemd om in verband met zijn ligging, structuur, belangrijke tusschenhandel en beperkte binnenlandsche afzetmogelijkheid, bij uitstek zwaar door de voortgezette afsluitingspolitiek van de groote landen, waarop het zich in hoofdzaak georiënteerd had, getroffen te worden. Dit moest in te sterkere mate het geval zijn waar zijn uitvoer voornamelijk bestond uit veredelde en hoogwaardige producten, die voor een belangrijk deel een luxe-karakter droegen. Nederland moest, door zijn groote financieele en economische belangen in Nederlandsch-Indië, den hevigen terugslag onderwinden van de ernstige moeilijkheden, welke dat productiegebied van grondstoffen en voedingsmiddelen reeds aanstonds had te doorstaan, terwijl tot dusver de aldaar aangevangen, onmiskenbare verbetering nog niet in den moederlandschen toestand tot uitdrukking kon komen. Nederland onderscheide zich door een hoogen levensstandaard, waarvan het slechts ongaarne en schoorvoetend een deel tijdelijk prijs geeft, terwijl zijn bevolking ook thans nog telken jare met 100.000 zielen toeneemt.

Noch de voorstelling als zou de gevolgde economische en monetaire politiek hier de schuld dragen, noch de verzekering, dat die politiek zou mislukt zijn, kunnen in het licht van het bovenstaande als billijk en houdbaar worden aangemerkt. Ook te dezen opzichte geldt, dat met de aanpassing aan de geweldige veranderingen, welke de in 1929 aangevangen wereldcrisis en de daarop gevolgde, internationale afsluitingspolitiek in de Nederlandsche economie hebben gebracht, meer tijd gemoeid is dan werd ge-

hoopt of verwacht. Het valt niet te ontkennen, dat de aanpassing niet ten einde is. Het uitgaven- en kostenpeil is nog te hoog. De openbare lasten vormen een belemmering voor de aanpassing. Hetgeen ik in den aanhef van dit verslag schreef over budgetaire positie en schuldenlast in nagenoeg alle landen, is mede op Nederland toepasselijk. De samenwerking tusschen de verschillende deelen van het Nederlandsche bedrijfsleven teneinde tot een verlaging van het kostenniveau te komen, is niet bevredigend. Met name betreft dit de beschutte en beschermde bedrijven, die in onvoldoende mate beseffen, dat het zoowel voor hun eigen toekomst als voor het algemeen Nederlandsch belang een onmisbare voorwaarde is tot goedkoopere productie, afzet en distributie te komen. Zij verzwaren in verschillende opzichten den reeds zoo moeilijken strijd der bedrijven, die niet beschut zijn en geen bescherming ontvangen. Het zijn deze laatste bedrijven, wier behoud van vitaal belang is te achten. Zij kunnen met recht verlangen in hun streven om zonder Overheidshulp het hoofd boven water te houden, niet gehinderd te worden door bedrijven, die met deze hulp tot het handhaven van een te hoog onkostenpeil in staat gesteld worden. Ook bij de werknemers en hun leiders ontbreekt veelal de bereidwilligheid, om door het aanvaarden, in afwachting van betere tijden, van een inkomstenverlaging, mede te werken aan de verlaging van productiekosten, welke voor de verruiming van de werkgelegenheid een onmisbare voorwaarde is. Zij miskennen door deze houding niet alleen het belang van Nederland, maar in niet mindere mate hun eigen belang, dat zeker niet gediend kan zijn door een loonsverlaging in den blinde langs den weg van muntverzwakking of inflatie, die in een groot aantal landen gevolgd werd.

Dit alles kan erkend worden zonder tot de slotsom te nopen, dat de gevolgde politiek mislukt is en derhalve de zooveen bedoelde weg dient gevolgd te worden. Overziet men hetgeen sedert 1929 bereikt werd en de mate van aanpassing, die verkregen is in de jaren sedert het doordringen tot Nederland van de wereldcrisis met al haar uiterst diep ingrijpende en ontwrichtende gevolgen, dan bestaat geen reden te twijfelen aan de mogelijkheid om het economisch en financieel evenwicht van ons land te herstellen. Dit is te minder het geval wanneer men in aanmerking neemt hetgeen ik hierboven schreef omtrent de tendenzen, die de wereldontwikkeling vertoont, de verbetering in de onderlinge verhouding van het kosten- en prijspeil in de verschillende landen en den invloed van de steeds stijgende goudproductie, gepaard aan de depreciatie van vele munteenheden. Een en ander kan slechts strekken ter versterking van de overtuiging, dat het vasthouden aan de monetaire politiek geboden is in het welbegrepen en duurzaam belang van ons land en zijn bevolking. Devaluatie of depreciatie van het ruilmiddel blijft het karakter van een noodsprong dragen, die een tijdelijke verlichting kan brengen, maar, zooals in de rede ligt en door de ervaring geleerd wordt, na korteren of langeren duur zijn uitwerking verliest. Niet minder duidelijk toont de ervaring, dat deze noodsprong gedaan wordt ten koste van de minst draagkrachtigen van het volk. Zulks behoeft geen nader betoog wanneer men in aanmerking neemt, dat de zooveen bedoelde groep, in tegenstelling met vele andere, niet in staat is zich tegen de gevolgen van de geldverzwakking te wapenen en, bij gelijk gebleven of gedaalde inkomsten, de kosten van het levensonderhoud ziet stijgen. En nu moge men betoogen en trachten te becijferen, dat deze stijging slechts van beperkten omvang zal zijn, haar ontstaan zelf kan nimmer ontkend worden, evenmin als voor bestrijding vatbaar is, dat, over langeren tijd gerekend, de stijgende lijn verder zal gevolgd worden. De enkele verwijzing naar de landen, die reeds vóór de huidige ontvrichting, dus vóór het jaar 1929, tot een belangrijke devaluatie moesten overgaan, is hier voldoende. Zou men inderdaad kunnen gelooven, dat de groote winsten, welke in het gedachte geval door velen zouden gemaakt worden en in de eerste plaats zouden geboekt worden op den goudvoorraad van De Nederlandsche Bank, niet door anderen als verliezen zouden gedragen behoeven te worden? De vraag stellen is haar tevens beantwoorden.

Nederland zal in sneller tempo moeten voortgaan met de aanpassing. Hiertoe is het eerste vereischte, dat een ieder, hetzij openbaar lichaam, hetzij particulier bedrijf, op korten termijn door bezuiniging en versobering zijn eigen huishouding in orde brengt en houdt. Daarnaast ware met de meeste kracht en voortvarendheid over te gaan tot het inperken, met als uiteindelijk doel het afschaffen, van die maatregelen, welke de Overheid genomen heeft om te groote schokken te voorkomen, doch die tevens tot vertraging van de noodige aanpassing leiden. Deze inperking en afschaffing is de taak bij uitnemendheid, waar-

voor Nederland gesteld is. Reeds bij herhaling gaf ik mijn twijfel te kennen omtrent de vraag, of de ten deze gevolgde gedragslijn wel beantwoordt aan de eischen, die, blijkens hare uitspraken, de Overheid zelve gesteld heeft. Dat de steunverleening steeds geschiedt in zoodanigen vorm, dat de aanpassing aan een lager niveau daardoor wordt bevorderd, kan, dunkt mij, bezwaarlijk worden volgehouden. Veelmeer wordt het element van aanpassing in vele gevallen geheel gemist en maakt de steunverleening den indruk, doel in plaats van middel te zijn. De hier bedoelde taak wordt van nog grooter belang wanneer en naarmate de internationale prijzen een stijging vertoonen. Zou toegelaten worden, dat een zoodanige prijsstijging de kosten van het levensonderhoud in Nederland in opwaartsche richting ging beïnvloeden, dan ware dit voor de verdere aanpassing en daarmee voor de economische positie van ons land bij uitstek nadeelig.

Kon voorts een grootere mate van samenwerking en overeenstemming, ook op politiek terrein, verkregen worden omtrent de tijdelijke opofferingen, welke voor het belang van Nederland en voor het eigen belang onontbeerlijk zijn, dan zou, mede in het licht van de algemeene tendenzen, welke ik hierboven behandelde, niet betwijfeld kunnen worden, dat Nederland in staat zal zijn door den ongunst van dezen tijd heen te komen. Daarvoor zal niet noodig zijn het nemen van maatregelen, welke strekken tot het aantasten van de geheele lijn en ongeacht de omstandigheden van elk geval, van contractueele rechten. Een volledig stel van zoodanige maatregelen wordt wel als „consequente deflatie” bestempeld en dan als het eenig alternatief van devaluatie gesteld. Het komt mij voor, dat deze tegenstelling onjuist is. In werkelijkheid kan, naar mijn meening, als consequente deflatie slechts aangemerkt worden het zich onthouden van maatregelen, die de doorwerking van het natuurlijke aanpassingsproces tegenhouden en vertragen. Maar wanneer een dergelijke onthoudingspolitiek, om voor de hand liggende redenen, niet tot haar volle consequenties kan gevolgd worden, dan mag dit eenerzijds geen reden zijn voor het proclameeren van de mislukking der gevolgde politiek, doch dient anderzijds evenmin de noodzakelijkheid voorbijgezien te worden om aan de maatregelen, die de natuurlijke aanpassing remmen, zoo eng mogelijke grenzen te stellen en een zoo kort mogelijke levensduur te gunnen.

Bovendien moge in dit verband overwogen worden, dat een politiek, welke bij de wet en over de geheele lijn contractueele rechten aantast, het tegenovergestelde bereikt van hetgeen beoogd wordt. Na de ervaring van het afgelopen jaar behoeft geen woord aan de verdediging van deze uitspraak verspild te worden. Het verloop van de crisis heeft boven elken twijfel gesteld, dat reorganisaties met daaraan gepaard gaande, vaak zeer belangrijke, opofferingen van aandeelhouders en schuldeischers, als door de omstandigheden gewettigd, aanvaard worden. Zij schokken het vertrouwen niet. Zulks geschiedt echter in sterke mate en met ernstige gevolgen wanneer een aantasting bij de wet, als zooeven bedoeld, plaats vindt en zulks nog wel in een tijd, waarin de openbare lichamen, in verband met de zware eischen, die aan hun schatkisten gesteld worden, meer dan ooit belang hebben bij het handhaven en versterken van hun crediet. Het ware wel zeer sterk in strijd met elk logisch begrip, bij herhaling een beroep te doen op het vertrouwen, dat primair is voor het welslagen van elke leening- of conversie-operatie, en tegelijkertijd dat vertrouwen te ondermijnen door wettelijke maatregelen, die in den verzamelaam „consequente deflatiepolitiek” zijn begrepen.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. DE FRANSCHE ECONOMISCHE POLITIEK OP EEN KEERPUNT.

Dr. H. Weichmann te Parijs schrijft ons:

De economische politiek van Frankrijk staat voor een radikale koerswijziging. In welke richting zal deze zich voltrekken en welke perspectieven zullen daaruit voortvloeien voor bedrijfsleven en valuta?

De kern en het meest directe doel van het nieuwe regeeringsprogramma vormen werkverschaffingsmaatregelen op zeer ruimen grondslag, welke het bedrijfsleven zoo veel mogelijk zullen moeten stimuleeren. In plaats van de deflatie komt dus een *actieve conjunctuurpolitiek*. Op welke wijze zal, of liever gezegd, kan deze worden doorgevoerd?

Léon Blum beoogt *werkverschaffing* op lokalen en

regionalen grondslag, *gefinancierd door het lokale en regionale kapitaal*, waarop voor credietverleening een beroep zal worden gedaan. Dit voornemen veronderstelt het vertrouwen van den spaarder en niet alleen het vertrouwen in de regeering, doch in de eerste plaats het vertrouwen in de valuta. Zal de nieuwe regeering in staat zijn, dit vertrouwen zoover te versterken, dat er een bereidheid tot het verstrekken van nieuwe leeningen uit voortkomt? Het is weinig waarschijnlijk. Het programma van het nieuwe regeeringsfront wil, behalve de maatregelen tot werkverschaffing, tegelijkertijd aan de budgetaire deflatie een einde maken, d.w.z. aan de bezuinigingsverordeningen van Laval, en dit zal een vermindering van de staatsinkomsten met eenige milliarden Francs ten gevolge moeten hebben. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor een verhooging van de staatsuitgaven, waardoor het budgetaire tekort met milliarden zal stijgen.

De regeering rekent er op, dat door het stimuleeren van het bedrijfsleven de opbrengstmogelijkheid daarvan en daarmee ook de belasting-inkomsten zullen toenemen. Als overgang zal echter in de eerste plaats een niet onbelangrijke behoefte tot overbrugging voor de schatkist ontstaan. Deze behoefte zal nog zwaarder wegen, omdat de staatskas reeds gedurende eenige maanden alleen door het verschaffen van kunstmatige credieten wordt gefinancierd. Na 31 Maart heeft de staat zich de benodigde bedragen verschafte door de uitgifte van schatkistbiljetten, ten bedrage van Frs. 6 milliard, op grond van de laatste „plafond”-verhooging van Frs. 15 tot 21 milliard. Deze schatkistbiljetten werden echter niet op de markt geplaatst, doch door de Bank van Frankrijk overgenomen. Van 27 Maart tot 15 Mei is de effectenportefeuille van de Bank van Frankrijk van Frs. 12—17½ milliard gestegen en wel bijna uitsluitend als gevolg van het overnemen van deze schatkistbiljetten. Indien men bedenkt, dat de portefeuille van de centrale bank in Mei 1935 slechts Frs. 4 milliard groot was, dan is de conclusie gerechtvaardigd, dat de Bank van Frankrijk in den loop der laatste jaren den staat reeds door kunstmatige credietschepping, ten bedrage van ten minste Frs. 10 milliard, te hulp is gekomen. Zij zal het echter ook in de toekomst nog moeten doen, juist voor de overbrugging van het te verwachten nieuwe tekort en zij zal voorts voor de terugbetaling van de Londensche leening van Frs. 3 milliard, waarvan de vervaldag steeds meer nadert, verder worden aangesproken. Men moet dus een verdere verzwakking van de goudreserves verwachten, terwijl tegelijkertijd een zekere inflatorische credietschepping onmiskenbaar is. Een dergelijke toestand is niet geschikt om den spaarder bijzonder vertrouwen in de valuta te geven. Men zal derhalve niet kunnen verwachten, dat de financiering van het geraamde werkverschaffingsobject door een beroep op het lokale en regionale spaarkapitaal veel succes zal hebben. Daar de Regeering echter in geen geval van deze kern van haar program afstand kan doen, zal dus een andere financieringsmethode worden geprobeerd. Welke mogelijkheden of waarschijnlijkheden doen zich hier voor?

Met het oog op de financieele moeilijkheden voor het werkverschaffingsplan, indien men dit op de practijk van leeningen wil baseeren, heeft de Fransche vakvereenigingsleider Jouhaux reeds een *andere methode voor het opbrengen van de middelen* voorgesteld. Naar aanleiding van het Duitsche voorbeeld eischt Jouhaux de uitvoering van groote met elkaar verband houdende en onmiddellijk doeltreffende projecten, de uitgifte van werkverschaffingswissels, het anticiperen op toekomstige belastinginkomsten, de oprichting van een staatsbank voor verplichte herverzekering en een aanvangscrediet van Frs. ½ milliard van de zijde van de Bank van Frankrijk. Het programma van Jouhaux is dus een programma van additioneele credietschepping.

Of nu echter de meer radikale of de meer gema-

tigde weg van de financiering der werkverschaffing wordt gekozen, de economische gevolgen voor de structuur van het geheele Fransche bedrijfsleven zullen in beide gevallen dezelfde zijn. Ook bij een bevredigende binnenlandsche conjunctuur is een verhooging van het prijsniveau onvermijdelijk, waardoor Frankrijk in nog sterkere mate van de wereldmarkt afgesloten zal worden. Gelijktijdig zullen de valuta-zorgen zich slechts versterken. Tengevolge van een op basis van de tot dusverre gehandhaafde muntpariteit ingevoerde actieve conjunctuurpolitiek zal dus op een vergroting van het passiefsaldo van de handelsbalans, op een voortdurenden kapitaalexport, en een overeenkomstige onttrekking van de goud- en zilvervoorraden gerekend moeten worden, een ontwikkeling, welke dan tenslotte door een verbod van kapitaaluitvoer, een goudembargo, of in elk geval door een of ander systeem van valutacontrole moet worden tegengegaan. Daarmede zou dan ook Frankrijk, het voorbeeld van menig ander land volgend, in een autarkisch systeem verdwalen, dat nog slechts door omwegen, via kunstmatige prijs- of valutamanipulaties, zijn betrekkingen tot de wereldhuishouding zou kunnen handhaven. Tot dusverre is het nog geen enkel land mogelijk geweest de drie principes, handhaving van de muntpariteit, credietexpansie voor stimuleering van het bedrijfsleven en aanpassing aan de wereldmarkt, te vereenigen, zonder in een systeem van staatscontrole op het bedrijfsleven en op de valuta te vervallen.

Wil de nieuwe Regeering echter inderdaad en onder alle omstandigheden haar werkverschaffingsprogramma aan de ongewijzigde handhaving van de valuta verbinden? Is het parool „noch deflatie, noch devaluatie” inderdaad een onverbrekelijk parool van de nieuwe machthebbers? In deze richting is zeer gepronounced twijfel geoorloofd. De mogelijkheid is tenminste voorhanden, dat de feiten sterker zullen blijken te zijn dan de leuzen. Op den duur kan de welvaart van het Fransche bedrijfsleven niet op een conjunctuur worden gebaseerd, welke haar bestaan aan kunstmatige credietverschaffing dankt en slechts tot de binnenlandsche markt beperkt is. De conjunctuur moet geconsolideerd worden en deze consolidatie is slechts mogelijk door aanpassing aan de wereldmarkt, evenals door de vervanging van het kunstmatig crediet door reëel crediet. Hoe kan men tot een dergelijke consolidatie komen?

Met dit probleem snijden wij het feitelijke probleem van het Fransche economische leven aan, hetwelk de oorzaak van al zijn moeilijkheden gedurende de laatste jaren geweest is, namelijk het vraagstuk van de dispariteit van prijzen in binnen- en buitenland.

De economische politiek van de laatste vier jaren, vanaf de waardevermindering van het Engelsche Pond, is een politiek van vergeefsche pogingen, om dit probleem van de dispariteit der prijzen te beheerschen. Na de waardevermindering van het Engelsche Pond en nog meer na de waardevermindering van den Dollar stond de Fransche economische politiek voor de tweeledige keus om, of naar aanpassing aan het prijsniveau op de wereldmarkt te streven, zich dus wereldeconomisch te oriënteren, of zich voor een economische oplossing binnenlands, d.w.z. voor handhaving van het Fransche prijsniveau uit te spreken. De Fransche economische politiek heeft echter noch in de eene, noch in de andere richting beslist. Zij wilde beide oplossingen tegelijkertijd en heeft daarmede slechts de nadeelen van beide systemen ondervonden. Door de deflatiepolitiek heeft Frankrijk belangrijke deelen van zijn bedrijfsleven verzwaakt, doordat het de koopkracht van de massa verminderde en de wanverhouding tusschen consumptie en productie vergrootte. Door zijn protectionistische politiek heeft het tegelijkertijd de opvoering van het binnenlandsche prijsniveau bevorderd, als het ware prijsmonopolies voor bepaalde bedrijfstakken geschapen en daarmede gelijktijdig zijn binnenlandsch-economisch leven en zijn buitenlandschen han-

del geschaad. Toch bestond er voor deze politiek een verklaring en een verontschuldiging. Tot op zekere hoogte mocht Frankrijk verwachten, dat op den duur het prijsniveau op de wereldmarkt zou worden verhoogd, waardoor tezamen met de pogingen tot verlaging van het binnenlandsche prijsniveau een geleidelijke nivellering tusschen de markten zou ontstaan. Hoever Frankrijk van de vervulling van deze hoop ook thans nog verwijderd is, blijkt evenwel uit de kortgeleden gepubliceerde balans van den Franschen buitenlandschen handel over April. Deze vertoont belangrijke verschuivingen vergeleken bij de voorafgaande maanden. Het uitvoercijfer bereikt het laagste niveau van het jaar en van de voorafgaande jaren met slechts Frs. 1.195 mill. tegen Frs. 1.343 mill. in April 1935. Daarentegen is het invoercijfer belangrijk gestegen en wel tot Frs. 2.126 mill. tegen Frs. 1.690 mill. het jaar tevoren. Daarmede is ook het passiefsaldo weder in ongewone mate gestegen tot Frs. 931 mill. tegen Frs. 347 mill. in April 1934. Frankrijk is dus van een aanpassing aan de wereldmarkt op het oogenblik verder verwijderd dan ooit. Het behoeft niet nader betoogd te worden, dat elke politiek tot credietexpansie met overwegende oriëntatie op de binnenlandsche markt de afsluitingstendenzen nog zal moeten versterken.

Met het oog op deze ontwikkeling vertoont het Fransche bedrijfsleven thans het volgende beeld. In het verleden heeft de budgetaire politiek, gegrond op de orthodoxe valuta-opvattingen, de moeilijkheden van het bedrijfsleven niet uit den weg kunnen ruimen, omdat het belangrijkste vraagstuk, het prijsvraagstuk, niet werd opgelost. In de toekomst zal geen liberale en nog minder een inflatorische budgetaire of credietpolitiek met een z.g. monetaire orthodoxie tot een liquidatie van de crisis kunnen leiden, wanneer het prijsvraagstuk niet wordt opgelost. Deze oplossing is nu echter op geen andere wijze dan door een verandering van de valuta mogelijk. De vraag, waarvoor de Fransche Regeering staat, is in wezen slechts, of zij hiertoe oogenblikkelijk, volgens het Belgisch voorbeeld, als een deel van een constructief programma zal overgaan, dan wel later, onder den dwang der omstandigheden.

AANTEKENINGEN.

Brazilië verzekert zich van afnemers.

Het Braziliaansch-Duitsche handelsverdrag, het provisioneel, vaak verlengde meestbegunstigingsverdrag van 1931, werd, aldus de Frankfurter Zeitung van 10 Mei jl. per 30 Juni door Brazilië opgezegd. Brazilië heeft al zijn handelsverdragen — voorzover zij vóór 1 Januari 1934 waren gesloten — opgezegd, teneinde ze door nieuwe overeenkomsten te vervangen. Deze hebben in hoofdzaak ten doel den uitvoer van Braziliaansche koffie te stimuleeren en de groote lasten, welke in het buitenland vaak van de Braziliaansche koffie worden geheven, te doen verminderen. De Braziliaansche handelsdelegatie, die ter voorbereiding van het sluiten van nieuwe handelsverdragen naar Europa is gereisd, heeft reeds besprekingen gevoerd te Londen, Berlijn, Parijs, in de Scandinavische landen en in Nederland. De tot dusverre hierover bekend geworden berichten laten zekere gevolgtrekkingen over de toekomstige samenstelling van den Braziliaanschen buitenlandschen handel toe.

Met *Duitschland* werd tot nu toe nog geen verdrag gesloten, doch men hoopt te Rio de Janeiro, dat spoedig een verdrag tot stand zal komen, zoodat er geen tijdperk zonder verdrag zal intreden, teneer, waar de Duitsch-Braziliaansche handel in de beide laatste jaren onder het clearingstelsel, aanzienlijk is toegenomen. Terwijl de Braziliaansche leveranties aan Duitschland van 1925 tot 1933 gemiddeld 10 pCt. van den totalen uitvoer, de Braziliaansche invoeren uit Duitschland in dezelfde periode in doorsnee

12.5 pCt. van den totalen invoer bedroegen, waren de percentages sedert de invoering van het clearing-verkeer 13 pCt. van den totalen uitvoer en 14 pCt. van den totalen invoer. Deze percentages zijn ook in het afgelopen jaar nog geleidelijk gestegen, niettegenstaande het feit, dat katoen sedert 1935 niet meer via de clearing naar Duitschland kan worden geleverd. Het niet toelaten van katoen voor den uitvoer naar Duitschland via de clearing zal zeker op den duur niet alleen den Duitsch-Braziliaanschen handel, doch ook de Braziliaansche katoenproductie schaden. Want Duitschland was in staat groote posten, anders bijna onverkoopbare Braziliaansche katoen, anders bijna kwaliteiten, af te nemen en reeds thans liggen er tienduizenden tonnen katoen van deze soorten in de Noordelijke havens van Brazilië opgeslagen (zij wordt in hoofdzaak in Noord-Brazilië geproduceerd). Eerst kortgeleden heeft de Bondscommissie voor den buitenlandschen handel een reeks aanvragen uit de Noordelijke staten, om ten minste de typen 9 en lager voor den uitvoer via de clearing toe te laten, van de hand geweest. De katoenproducenten van Sao Paulo (die de betere kwaliteiten produceeren) zijn tegen de toelating van katoen via de clearing gekant. De strijd tusschen de belanghebbenden in het Noorden en in het Zuiden zal nog wel niet geëindigd zijn.

Intusschen schijnen andere Europeesche landen weder meer van Brazilië te willen koopen, om daardoor hun eigen uitvoer van fabrikaten te vergrooten.

Frankrijk, dat reeds verleden jaar zijn koffie-aankopen — ondanks den koffieverbouw in eigen koloniën — aanzienlijk opvoerde, en ook belangstelling voor katoen en vruchten toont, heeft met de Braziliaansche handelsdelegatie een additioneele overeenkomst op het verdrag van 1934 gesloten en verkregen, dat de Fransche producten, wat de douanepolitiek betreft, op dezelfde wijze in Brazilië zullen worden behandeld als de Noord-Amerikaansche goederen. Beide landen geven elkaar meestbegunstiging; Frankrijk verlaagt de sedert Maart 1932 verhoogde invoerrechten voor Braziliaansche goederen tot het oude niveau.

Uit *Engeland* wordt gemeld, dat het dit jaar wil trachten de helft van de oogstoverschotten van Braziliaansche katoen over te nemen om op deze wijze een stijging van zijn eigen uitvoer naar Brazilië te bereiken. De Braziliaansche handelsvertegenwoordiging wil echter bovendien over een verhooging van den uitvoer van koffie naar Engeland onderhandelen.

Groote opwinding in Braziliaansche uitvoerkringen heeft het bericht uit *Nederland* teweeggebracht, dat de Regeering den geheelen invoer van koffie met een extra heffing van 12 cents per kg ongebrande koffie wil belasten. Nederland is een zeer belangrijk debiet voor Braziliaansche koffie, en de handelsdelegatie heeft opdracht gekregen van Londen uit, waar zij haar hoofdkwartier heeft opgeslagen, zoo spoedig mogelijk naar den Haag te vertrekken, teneinde te trachten, dezen maatregel te verhinderen of ongedaan te maken.

Oostenrijk was een naar verhouding steeds zeer goede klant van Brazilië. De handel tusschen beide landen is evenwel in 1935 teruggelopen. Sedert het einde van 1935, d.w.z. sedert de Braziliaansche Regeering Oostenrijk van de lijst van landen met een geblokkeerde valuta schrapt, is de goederenruil weer eenigszins gestegen.

Polen toont den laatsten tijd een stijgende belangstelling voor het Zuid-Amerikaansche Continent en inzonderheid voor Brazilië. In Warschau kijkt men uit naar nieuwe mogelijkheden voor Poolsche kolonisatie en voor de levering van Poolsche goederen, doch ook voor de oprichting van Poolsche fabrieken. Het stoomschip „Pulaski”, heeft kortgeleden een geregelde verbinding tusschen Gdynia—Zuid-Amerika geopend en Rio, Santos, Montevideo en Buenos Aires aangedaan. Het schip bracht Poolsche kolonis-

ten naar de zich gestadig uitbreidende Poolsche kolonie in den Braziliaanschen staat Parauá („Worska-Polska”), en ook naar Argentinië. De Poolsche gezant onderhandelde kortgeleden met succes met de Staatsregeering van Sao Paulo omtrent de vestiging van Poolsche kolonisten in dezen staat. Tegelijkertijd kwam met de „Pulaski” een delegatie van de Poolsche industrie in Brazilië aan om de mogelijkheden voor de levering van goedkoop Poolsch cement als ook voor de oprichting van fabrieken met Poolsch kapitaal in Brazilië te onderzoeken. Een van de eerste fabrieken, welke op het programma staan, zou een chemische fabriek zijn.

Te Parintins in den staat Amazona werd voor kort met *Japansch* kapitaal de N.V. „Amazonia Sangio Kabushiki Kaisha” (aandeelenkapitaal 4 mill. milreis) opgericht. De statuten vermelden als doel den koop en verkoop van landerijen, het zoeken naar delfstoffen, enz. Het zoeken naar delfstoffen zal, zooals men met het oog op de omstandigheden mag aannemen, het hoofddoel van de onderneming zijn, te meer waar kortgeleden een eveneens Japansche expeditie beweerde in het Amazonagebied ertslagen te hebben gevonden. Het zoeken naar mineralen kwam in het algemeen inderdaad in den laatsten tijd in Brazilië sterk naar voren en men mag zeer zeker gedurende de eerstkomende jaren verrassingen op dit gebied verwachten. De tot dusver voor op een na de grootste nikkellaag gehouden vondsten op het eiland Nieuw-Caledonië in den Stillen Oceaan zouden door de Braziliaansche nikkelertslagen in de staten Goyaz, Minas en Bahia (alleen in Goyaz zouden er 10 mill. ton nikkelertsreserves zijn) verre worden overtroffen.

De bevolkingsontwikkeling van Duitschland en haar militaire beteekenis.

Na de herbewapening van het Duitse Rijk wordt in toenemende mate in de Duitse literatuur aandacht geschonken aan militaire vraagstukken en daarmede samenhangende problemen. De „Schriften zur kriegswirtschaftlichen Forschung und Schulung”¹⁾ behandelen zeer verschillende onderwerpen en nog vele zullen binnen korten tijd volgen. De toenemende belangstelling, welke deze onderwerpen ook hier te lande ondervinden, is aanleiding, hier aan een van deze boekwerkjes²⁾ aandacht te schenken.

Hoewel reeds sedert 1900 de geboortecijfers in Duitschland een neergaande lijn vertoonen, werd in de literatuur nog steeds op de sterke bevolkingstoename daar te lande gewezen. Tot 1933 werd geboortebepanking sterk gepropageerd, en eerst de laatste jaren is hierin een wijziging gekomen.

De oorzaken van de geboortevermindering.

Hierover heerschen verkeerde denkbeelden. Het verschijnsel doet zich overal voor, waar Europeesche cultuur is, dus ook in overzeesche gebieden. In de economische ontwikkeling van de 19e en 20ste eeuw is evenwel geen verklaring te vinden, zeker niet in de crisistheorieën en evenmin in de oorlogen.

Met name voor de geboortevermindering van Duitschland omstreeks 1900 was niet een economische noodtoestand doorslaggevend, doch eerder een economische welvaart en een streven, deze welvaart niet in gevaar te brengen door een groot kindertal. De periode, waarin de menschen zich meer en meer van sterke religieuze banden ontteden, had hiervoor het terrein geëffend. In den regel gaat kinderbepanking van de meest welgestelde lagen van de bevolking uit. Waren materiele noodden alleen de oorzaak, dan zou, om een tegenwoordig voorbeeld te noemen, China nooit het kinderrijkste land kunnen zijn. Nu echter

¹⁾ Onder leiding van Dr. Kurt Hesse. Uitgegeven door de Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg.

²⁾ Bevolkerungsentwicklung unter kriegswirtschaftlichen Gesichtspunkten door Dr. Gotthold Mühlner (Hamburg 1935. Prijs R.M. 1.80).

kinderen in China in het middelpunt van het leven staan en de vrouw, die geen kinderen heeft, als door God gestraft wordt beschouwd, zal geen economisch gebrek de kindertoeëneming stuiten.

De oorzaak van de geboortevermindering in Europa is gelegen in het hoogkapitalisme en het economisch liberalisme. Het principe van de rationalisering werd hierdoor ook op de menschen en zijn nakomelingschap overgedragen.

Reeds 100 jaar geleden had Frankrijk een afnemende van geboorten, doch geen van de oorzaken, welke voor Duitschland tot voor kort als verklaring golden, (economische oorzaken en ontwikkeling groote steden) gaat voor Frankrijk op.

Het was juist de boerenbevolking, waar de geboorteregeling in Frankrijk een aanvang nam. De kern is hier zonder twijfel in de Fransche revolutie gelegen, waarin talloze kerkelijke en religieuze banden werden weggenomen. Zonder deze innerlijke mentaliteitswijzigingen zouden, volgens alle historische ervaringen, oorlogen noch rampen een zoo groote, duurzame geboortevermindering hebben kunnen veroorzaken.

Het volgende staatje geeft weer, hoe de geboortecijfers in Europa per 1000 inwoners van 1880 tot 1936 zijn verminderd:

Duitschland van 38.2 op 17.5	Finland . . . van 35.0 op 20.6
Oostenrijk . . . „ 32.4 „ 16.8	België „ 30.0 „ 18.6
Hongarije . . . „ 44.2 „ 25.4	Zwitserland „ 28.1 „ 17.2
Nederland . . . „ 34.2 „ 23.0	Engeland . . . „ 32.5 „ 16.9
Italië „ 37.7 „ 26.7	Zweden „ 29.1 „ 15.4
Spanje „ 36.2 „ 29.0	Frankrijk . . . „ 23.9 „ 18.0
Noorwegen . . . „ 30.8 „ 17.0	Roemenië . . . „ 41.4 „ 35.0
Bulgarije . . . „ 39.4 „ 31.3	Polen *) „ 32.3 „ 26.0

*) Cijfers van 1920 tot 1930 en 1934.

Geen enkel Europeesch volk bleef deze vermindering gespaard. De ontwikkeling gaat van West naar Oost en nog steeds verder. In 1934 lagen de cijfers weer beneden die van 1930. De economische structuur van de landen biedt voor dit verschijnsel geenerlei verklaring, daar het zoowel agrarische als industriële landen omvat, zoowel steden als dorpen.

Aan de hand van loonstatistiek is na te gaan, dat loonsverhoogingen in geenen deele tot een vermeerdering van kindertal voeren. Dat lage loonen en werkloosheid in een modern land nog verergerend werken, spreekt vanzelf. Doch zelfs een algeheele opheffing van de werkloosheid zou niet voldoende zijn om de geboortecurve te doen stijgen. Samen met afbraak van de overmatige stedelijke civilisatie moet gestreefd worden naar een andere houding ten aanzien van gezin en kinderen.

De ontwikkeling van de Duitse bevolking.

De inwoners van Duitschland namen van 33.6 miljoen in 1841 tot 58.6 miljoen in 1900 toe. In 1930 waren het er meer dan 64 miljoen, in 1933 meer dan 65 miljoen en in 1934, na den terugkeer van het Saargebied en de inmiddels ingetreden geboortevermeerdering: 66.6 miljoen. De geboortecijfers verliepen als volgt: omstreeks 1840 werden er per jaar gemiddeld 1.230.000 levende kinderen geboren (37 ‰); in 1900: 2.000.000 (37 ‰); in 1930: 1.100.000, in 1932 en 1933: 957.000 (14.7 ‰).

Geboorten en sterften in de laatste 50 jaar per 1000 inw.			
1880	39 geboorten	26 sterfgevallen
1900	26 „	22 „
1920	26 „	15 „
1930	18 „	11 „
1933	15 „	11 „

De gemiddelde leeftijd van de menschen is voortdurend gestegen, voornamelijk tengevolge van de systematische beperking van de sterfte onder de zuigelingen. In 1870 was de gemiddelde ouderdom 40 jaar, thans 57 jaar. De bevolking neemt niet zoozeer toe door de kinderen, als wel door de oude menschen. Doch bij een sterftecijfer van 11 per 1000 zou de gemiddelde leeftijd 90 jaar moeten bedragen, terwijl, indien de bevolking bij een gemiddelden ouderdom

van 57 op peil wil blijven, het geboortecijfer 18 ‰ zou moeten zijn.

Het grootste deel van het Duitse volk is tusschen 25 en 55 jaar, vandaar die geringe sterfte. De leeftijden onder 25 jaar zijn evenwel ontzettend afgenomen. Komen de thans groote groepen in de leeftijden van den hoogen ouderdom, dan zullen er vele miljoenen sterven. Om een bevolking van 67 miljoen te garanderen zijn, bij de groote klassen van hooge leeftijden, gezinnen van 3 à 4 kinderen noodig. Het gemiddelde is evenwel nauwelijks 2. Dit is de „Hypothek des Todes“, die op het tegenwoordige Duitse volk rust. Thans kan Duitschland nog meer arbeidskrachten dan ooit ter beschikking stellen, doch hun aantal vermindert door de afnemende geboorten sinds pl.m. 1900 ieder jaar. De ouderdomspyramide zou, bij gelijkblijvende verhoudingen, t.z.t. een omgekeerd beeld gaan vertoonen.

Economisch leven en bevolkingsstructuur.

Kinderen en oude menschen zijn slechts verbruikers, waartegenover de productieve leeftijden staan. Deze namen van 1882 tot 1930 van 16.9 tot 33.5 miljoen toe. Door een enorme daling van kindertal zullen de levensbehoeften en economische voorwaarden van een land zich sterk moeten wijzigen. Naast het verlies in en na den oorlog aan buitenslandschen afzet heeft Duitschland daarom ook een groot deel van zijn binnenlandsche markt ingeboet. De voor kinderen benodigde artikelen (voeding, kleding, speelgoed, enz.) worden in arbeidsintensieve bedrijven gemaakt, de meer luxe behoeften van volwassenen daarentegen door kapitaalintensieve bedrijven. Het afnemend kinderaantal heeft de werkloosheid dus zeer verscherpt, terwijl de reeds genoemde groote geboorteaantallen van voor den oorlog steeds meer arbeidskrachten naar het bedrijfsleven voerden.

De drang om goedkoop te kunnen exporteeren leidde bovendien tot rationalisering en technisering, hetgeen veel arbeidskrachten door machines deed vervangen.

Deze verhoudingen laten slechts 2 mogelijkheden over, of een sterke toeneming van den uitvoer, of een groote opleving van de binnenlandsche markt en een binnenlandsche kolonisatie.

De verhouding alleen-consumeerenden: productieve krachten is van 389 : 611 in 1910 veranderd in 1925 tot 315 : 685 en in 1930 van 297 : 703. Deze verhouding wordt ieder jaar slechter en dit is voor de economische zoowel als voor de militaire situatie van Duitschland van veel belang.

De toekomstige bevolkingsontwikkeling en het aantal weerbare mannen.

Hoewel het aantal levend geboren kinderen van 957.000 in 1933 tot 1.181.000 in 1934 is gestegen, is dit nog altijd minder dan het aantal wat noodig is om het Duitse volk op haar tegenwoordige grootte te houden. Verschillende factoren hebben tot dezen vooruitgang samengewerkt. In de eerste plaats zijn de gevallen van mislukte geboorten sterk verminderd. De invloed van de scherpe maatregelen, welke de Regeering hiertegen trof, was duidelijk merkbaar. Hierbij komen de huwelijksleeningen, alsmede de andere maatregelen van den Staat ter bevordering van de gezinsvorming. De stijging van het aantal huwelijken van 1932 tot 1934 komt tamelijk wel met het aantal van deze leeningen overeen. Drievijfde van de geboortetoeëneming in 1934 zou volgens den heer Bürgdörfer van het Stat. Reichsamt aan deze leeningen te danken zijn.

De bezetting van de leeftijden van 16—18 jaar was evenwel in 1933 1.3 miljoen tegen 2.35 miljoen in 1910. De achterstand blijkt hier duidelijk en zal zich eerst recht doen gevoelen als de in den oorlog geboren en op den leeftijd komen om te trouwen.

Het sterftecijfer zal buitendien op den duur niet zoo gunstig kunnen blijven.

Uit het materiaal van het Stat. Reichsamt kan op grond van de verhoudingen in 1934 de bevolkingsontwikkeling van Duitschland als volgt worden berekend:

Het Deutsche Rijk heeft thans 66.6 miljoen inwoners. Als sterfte en geboorten blijven zooals in het jaar 1934, dan zou in 1943 de 70 miljoen bereikt zijn.

Het geboortecijfer van 1934 is ongeveer gelijk aan dat van 1927. Op grond van dat laatste jaar is de waarschijnlijke bevolkingsontwikkeling berekend. Men kwam toen tot het resultaat dat pl.m. 1950 de Deutsche bevolking haar toppunt zou bereiken op 70 miljoen en daarna terug zou loopen. Deze berekening kan ook nu nog als waarschijnlijk gelden. Zelfs het onverwacht gunstige resultaat van 1934 zou nog met $\frac{1}{4}$ overtroffen moeten worden om teruggang na 1950 te voorkomen. De mannelijke bevolking van Duitschland was in 1933 als volgt over de leeftijden verdeeld:

onder 6	2.979.783	30—40	4.966.761
6—14	4.653.461	40—45	1.901.210
14—16	654.253	45—50	1.826.183
16—18	723.749	50—60	3.334.204
18—20	1.177.933	60—65	1.247.731
20—25	3.093.883	boven 65	2.072.859
25—30	3.053.552		

De klassen van 14—18 (in en vlak na den oorlog geboren) blijken duidelijk zeer klein in aantal te zijn. Die van 20—30 jaar daarentegen groot. De druk, dien deze groepen op de natie oefenen, wordt eenigszins verzacht door de verschillende door de overheid genomen maatregelen voor werkverruiming, en door den algemeenen dienstplicht. Na 1950 evenwel zal een opschuiving hebben plaats gevonden en zullen er te weinig 20—40 jarigen zijn. Het overwicht zal dan door de 40- tot 65-jarigen worden gevormd.

Uit deze cijfers blijkt, dat het bedrijfsleven momenteel wel een 3 à 4 miljoen weerbare mannen kan opleveren zonder ernstige bezwaren, doch dat dit ieder jaar ongunstiger wordt. Voor de weerbare mannen de 20-jarigen als representatief nemend, wordt opgemerkt, dat in de 5 jaar 1935—1939 1.1 miljoen 20-jarigen minder aanwezig zullen zijn dan in de hieraan voorafgaande 5 jaren. Tot 1955 zijn de verhoudingen vastgelegd. Een wending ten goede kan, indien de in 1934 ingezette betere geboorte-ontwikkeling zich voortzet, eerst van dat jaar af tot uiting komen.

INGEZONDEN STUKKEN.

GIROVERKEER EN CONJUNCTUURPOLITIEK.

De Heer D. C. Renooij schrijft ons:

Prof. Verrijn Stuart verdedigt in zijn beschouwing over het ontwerp-girowet in E.-S.B. van 15 April jl. de in dit ontwerp neergelegde contrôle door het Rijk over de van overheidswege ingestelde girodiensten, aangezien het hierdoor mogelijk is den invloed der girodiensten op de geldcirculatie (giraalgeldcreatie) centraal te regelen, evenals dat reeds met het gemunt geld en het bankpapier het geval is.

Hiernaast komt hem die contrôle gewenscht voor met het oog op de uitzettingen der gemeentelijke girodiensten, omdat deze, indien de toevertrouwde gelden grootendeels worden doorgegeven aan de gemeente, die den dienst heeft ingesteld, een zeer eenzijdig karakter kunnen krijgen.

Aangezien Prof. Verrijn Stuart een centrale contrôle van de geldcirculatie in den ruimsten zin gewenscht acht, verbindt hij aan de in het ontwerp-girowet neergelegde contrôle der girodiensten van overheidswege een tweetal desiderata, nl. ten eerste om ook het particuliere bankwezen wegens zijn invloed op de giraalgeldcreatie onder centrale contrôle te brengen en ten tweede om door middel van een variabele centraal geregelde rentevergoeding bij de overheidsgirodiensten een bepaalde conjunctuur-politiek te voeren.

Hoewel tegen het eerste desideratum ook verschillende bezwaren zijn aan te voeren, beperk ik mij tot die, welke m.i. naar voren zijn te brengen tegen het tweede, omdat dit direct ingaat tegen het in het ontwerp-girowet neergelegde verbod van rentevergoeding, welk verbod wel als het voornaamste element in het ontwerp is te beschouwen.

In de eerste plaats komt het mij voor, dat van een rentepolitiek bij de girodiensten, welke moet dienen om, tegen den invloed van het particuliere bankwezen in, de conjunctuurgolven te dempen, zeer weinig effect te verwachten is. Dat het niet geven van rente in een depressieperiode gelden naar andere instellingen zou doen afvloeien, is in de huidige omstandigheden zeker niet juist. De saldi-tegoed van den Postcheque- en Girodienst, welke geen rente vergoedt, stijgen ondanks de zeer hevige depressie nog steeds. Bovendien vergoeden de banken in een depressie-periode voor de directe opvraagbare saldi (girosaldi) ook nauwelijks eenige rente, terwijl daartegenover wel onkosten in rekening worden gebracht, hetgeen bij de overheidsgirodiensten grootendeels niet het geval is. Afvloeiing van saldi van de overheidsgirodiensten naar de banken zal door het niet geven van rente door de eerste zoo goed als niet worden gestimuleerd.

In een hausse zou de rentevergoeding der overheidsgirodiensten, om werkelijk invloed van betekenis op de geldcirculatie (hetgeen nog niet wil zeggen op de conjunctuur, zooals Prof. Verrijn Stuart trouwens ook erkent) te kunnen hebben, die der banken belangrijk moeten overtreffen. Prof. Verrijn Stuart wil nl. de door de overheidsgirodiensten aangetrokken gelden slechts ten deele onbelegd laten, zoodat men, om een flink bedrag aan ruilmiddel aan de circulatie te kunnen onttrekken, een veel grooter bedrag à deposito moet ontvangen.

Zou men daarentegen vrijwel al het aangetrokken geld onbelegd houden, dan zou dat, al naar mate de conjunctuurbeweging een krachtiger ingrijpen noodig zou maken, een steeds grooter nadeel voor de overheidsfinanciën beteekenen. Slechter kapitaal-aanwending kan men zich nauwelijks denken. Dit systeem komt eenvoudig neer op het overhevelen van geld uit de zakken der belastingbetalers in de zakken der rekeninghouders van de girodiensten.

Een klein verschil tusschen de rente der banken en der overheidsgirodiensten is niet effectief te achten, omdat de prikkel dan niet voldoende is om het publiek ertoe te nopen een saldo van een bank naar de overheidsgirodiensten over te brengen. Hoogstens zal men door de rentevergoeding op zichzelf er eer toe overgaan een girorekening te nemen.

Voor het voeren van de door Prof. Verrijn Stuart gewenschte conjunctuur-politiek lijkt rentevergoeding door de overheidsgirodiensten in positieve of negatieve concurrentie met de banken dus niet de aangegeven weg.

Verder is m.i. het gebruiken van girodiensten voor conjunctuur-politiek door middel van rentevergoeding geheel in strijd met het doel der instellingen, nl. vergemakkelijking van het betalingsverkeer en acht ik het waarschijnlijk, dat de verwezenlijking van dit doel er door in gevaar wordt gebracht.

Uit de ontwikkeling van den Postcheque- en Girodienst blijkt, dat rentevergoeding niet noodig is voor den groei dezer instelling, evenmin als dat bij het giroverkeer der banken het geval is. De diensten, die zij verrichten, worden kennelijk zoo hoog aangeslagen, dat dit op zichzelf het nemen van een rekening voldoende aantrekkelijk maakt. Hoogstens zal men zonder rente het saldo krapper houden, maar bij het continueeren der renteloosheid, staat dit aan de toeneming van het bij de giro uitstaande bedrag niet in den weg.

De rentevergoeding, die in een opgaande conjunctuur die der particuliere banken zou moeten overtreffen, zal daarentegen de girodiensten doen uit-

groeien tot depositobanken, welke, zooals Prof. Verrijn Stuart zelf opmerkt, belast worden met risico's, die in bewogen tijden gevaarlijk kunnen worden.

Slechts vergaand onbelegd laten der saldi zou die risico's kunnen opheffen, hetgeen echter het bovenbesproken nadeel voor de overheidsfinanciën medebrengt.

Rentevergoeding dringt de girodiensten dus in een richting, die in strijd is met hun opzet, welke het best wordt verwezenlijkt door een gebruik der saldi voor betalingsverkeer.

Resumeerende kan worden geconcludeerd, dat rentevergoeding door overheidsgirodiensten noch gewenscht, noch noodzakelijk is. Centrale contrôle is dan ook niet gewenscht uit een oogpunt van conjunctuur-politiek, wel als een rem tegen onnoodige uitbreiding der girodiensten, oneconomische concurrentie op dit gebied en ter voorkoming van een onjuiste beleggingspolitiek.

N a s c h r i f t. In ons door den heer Renooij bestreden artikel van 15 April jl. hebben wij ons gebaseerd op de grondstelling, dat ten behoeve van een rationeële conjunctuurpolitiek centrale contrôle op alle onderdeelen der geldvoorziening aanbeveling verdient. Deze grondstelling vindt bij den heer Renooij geen instemming, doch hij gaat daarop niet nader in, zoodat ook onzerzijds thans geen aanleiding bestaat voor een uitvoerige verdediging op dit punt. Slechts zouden wij willen vragen, of het wel consequent is om de voorziening van de maatschappij met munten en bankpapier streng te centraliseeren zonder zulks eveneens te doen met betrekking tot het giraalgeld, dat immers wél naar den vorm, maar niet wezenlijk van het gemunte geld en van het bankpapier verschilt. Wij kunnen weinig bewondering gevoelen voor de toepassing van twee geheel verschillende beginselen op de geldcirculatie, welke bij alle verscheidenheid in de uiterlijke verschijningsvormen innerlijk een eenheid vormt.

Afgezien van de vraag, of centrale contrôle op de geldvoorziening al dan niet juist is, voert de heer Renooij in hoofdzaak twee argumenten aan tegen rentevergoeding op girosalidi: deze rentevergoeding zou niet effectief kunnen zijn en zij zou, indien zij zou worden gebezigd als middel om in de hausse de credietexpansie van particuliere banken te temperen, financieel nadeel voor de Overheid opleveren.

Beide argumenten moeten wij betwisten. Wij veronderstellen, dat ook de heer Renooij de opvatting is toegedaan, dat de hoogte der debetrente, waartoe de banken crediet beschikbaar stellen, van invloed is op den omvang, waarin het geld de banken verlaat en in het economisch leven binnenvloeit. Toegegeven zij, dat deze invloed niet altijd even groot is en dat het met name veel gemakkelijker is om in hausseperioden door verhooging van debetrente te remmen, dan om in tijden van depressie door renteverlaging te stimuleeren. Maar dat de debetrente van betekenis is voor den omvang der geldcirculatie en dat dus de mogelijkheid eener effectieve rentepolitiek bestaat, zal, naar wij aannemen, ook door onzen opponent wel worden erkend.

Wanneer men nu deze stelling aanvaardt voor het geld, dat in den vorm van verleende credieten de banken verlaat, zoo is er geen reden om haar niet eveneens te aanvaarden voor het geld, dat de rekeninghouders bij de banken en bij de op het gebied van het giraalgeld met dezen concurrerende girodiensten laten staan. Ook hier zal de invloed der rentepolitiek een wisselende zijn en het effect zal uiteraard groter kunnen zijn in hausseperioden dan in tijden van hevige deflatie, zooals wij die laatstelijk hebben gehad. Een beroep op deflatietijden, zooals de heer Renooij dat heeft gedaan, is echter allerminst afdoende om aannemelijk te maken, dat nu ook de rentevergoeding op girosalidi altijd en onder alle omstandigheden ineffectief zal zijn. Wanneer men

erkent, dat deze rentevergoeding in hausseperioden wél effectief kan zijn, dan is het volkomen onjuist om de mogelijkheid van rentevergoeding als middel in den strijd tegen de conjunctuurgolven a priori uit te schakelen. Wij meenen niet — en hebben ook in onze beschouwing van 15 April op dit punt geen overdreven verwachtingen gewekt — dat men via een actieve rentepolitiek der geldscheppende organen de geheele conjunctuurbeweging zou kunnen beheerschen. Maar wel komt het ons voor, dat door middel van een rationeel toegepaste actieve rentepolitiek in de goede richting kan worden gewerkt en dat daarom ten onrechte in het ontwerp-Girowet het inslaan van deze richting door de Overheidsgirodiensten wordt uitgesloten.

Wat voorts het financieele nadeel voor de Overheid betreft, dat voortspruit uit het aantrekken van gelden in hausseperioden met het doel om deze slechts ten deele te beleggen en om zodoende den omvang der totale geldcirculatie te beperken, zoo zijn wij volkomen bereid toe te geven, dat dit zich inderdaad kan voordoen. Maar dit kostenargument is op zichzelf natuurlijk niet doorslaggevend. Kosten dient men te bezien in verband met het doel, dat men door middel van die kosten wenscht te bereiken. Dat doel is tempering van de conjunctuurgolven. Dat is, dunkt ons, wel eenig Overheidsgeld waard. Verontwaardigd roept de heer Renooij uit: „Slechter kapitaal-aanwending kan men zich nauwelijks denken.” Wij zouden in het licht van de enorme conjunctuurschade, die niet slechts het particuliere bedrijfsleven, doch ook en in zeer hevige mate de Overheid zelf in den loop der tijden heeft geleden, daartegenover de stelling willen poneeren, dat zich geen betere Overheidsuitgaven laten denken dan juist die, welke de strekking hebben om de conjunctuurgolven tegen te gaan. Ook hier beschouwe men de „cost” niet op zichzelf, zooals hier te lande maar al te vaak geschiedt, doch in verband met de „baet”.

Het voorstel, vervat in ons artikel van 15 April, bestond hierin, dat aan Overheid en Centrale Bank de bevoegdheid moet worden gelaten om de rentevergoeding van girodiensten te bezigen ten behoeve van het zoeven genoemde doel. Blijkt dit middel in afwijking van onze verwachting niet effectief te zijn, welnu, dan kan men het eenvoudig buiten werking stellen. Maar het getuigt van verkeerd inzicht, om een middel van conjunctuurpolitiek, welks toepassing op principieele gronden kan worden verdedigd, a priori uit te sluiten. Daarom hebben wij bezwaar gemaakt tegen het ontwerp-Girowet en de beschouwingen van den heer Renooij hebben ons niet tot de overtuiging gebracht, dat dit bezwaar zonder grond werd geuit.

G. M. V. S.

DEVALUATIE VOOR NED.-INDIË EEN VOORDEEL ?

Prof. G. Gonggrijp schrijft ons:

In E.-S.B. van 13 Mei jl. No. 1063 stelt Dr. Prange deze vraag en beantwoordt die voor de inheemse bevolking ontkennend. De schijnbare exactheid van het betoog des schrijvers, voor zover hij het antwoord zoekt voor die inheemse bevolking, moet op menig-een wel indruk maken. Laat ik beginnen met te constateren, dat ik t.a.v. de gevolgen ener devaluatie voor de inlandse bevolking niet geheel en al met den schrijver van mening verschil. Enkele jaren geleden stelde ik dezelfde vraag in het Koloniaal Tijdschrift¹⁾ en kwam toen tot de conclusie, dat de arbeiders op Java, die het van geldloonverdienste moeten hebben, bij een muntcorrectie in de knel zouden kunnen komen. „Eén categorie van prijzen is er”, zo schreef en cursiveerde ik, „waarvoor ik vrees, dat ze zeer langzaam, te langzaam, zouden stijgen: de geldlonen der arbeiders op Java”, en verder: „Hier is dan ook het punt, dat enigszins zorgwekkend is en de volle aandacht der regering zou vereisen. De geldloon-

¹⁾ 1933 No. 6.

arbeiders vormen een betrekkelijk onbelangrijke groep in de Indische volkshuishouding, een ietwat belangrijker in het economisch leven van Java. Maar zij hebben evenveel recht op behartiging hunner belangen als elke andere groep." In zooverre nu Dr. Prange verwacht, althans vreest, dat de geldlonen niet zullen stijgen, gaan onze gedachten dezelfde kant uit: ik verwacht, dat zij zonder regeringshulp onvoldoende en te langzaam zullen stijgen. Maar hiermede houdt onze overeenstemming op. Ik moet tegen het gedeelte van Dr. Prange's stuk, dat over de inlandse maatschappij handelt, enige bezwaren noemen, waarvan een paar ernstige.

1. De vraag naar de gevolgen ener devaluatie voor de inheemse samenleving tracht de heer P. te beantwoorden, door het effect na te gaan van zulk een maatregel op de betalingsbalans van die maatschappij. Natuurlijk is het nuttig, ook deze vraag onder de ogen te zien, maar wie zijn oordeel over het al of niet gewenste ener devaluatie uitsluitend aan de hand van de veranderingen in de betalingsbalans opmaakt, is zeer onvolledig en maakt zelfs een principiële fout. De fout is, als ik mijn gedachten om te beginnen met een beeld mag verduidelijken, deze, dat hij de volkshuishouding — i.c. het inlandse deel van Indië — als een wiskundig punt zonder inhoud en afmeting behandelt; als een wiskundig punt waarop krachten naar boven werken (actiefposten op de betalingsbalans) en krachten naar beneden (passiefposten). Hij trekt zijn conclusie op grond van de overweging, dat de resultante van die twee tegengestelde groepen van krachten door de devaluatie een verandering in gunstige of ongunstige zin zal vertonen. Bepaalt men zich tot zulk een onderzoek, dan begint men, zooals gezegd, de fout de volkshuishouding *geen eigen inhoud* toe te kennen, een eigen inhoud die wel degelijk door de devaluatie beïnvloed wordt en veranderingen kan ondergaan die zelf weer op de betalingsbalans van invloed kunnen zijn. De belangrijkste gevolgen ener devaluatie zijn, om het anders te zeggen, niet die, welke de betalingsbalans betreffen maar die, welke de inkomsten en uitgaven der verschillende economische groepen binnenslands en de kooplust en koopkracht op de eigen markten wijzigen.

2. Een ernstig bezwaar nu mijnerzijds houdt verband met het feit, dat de heer Prange, uitsluitend de veranderingen in de betalingsbalans in het oog vattend, de inlandse samenleving als één geheel beschouwt en niet onderscheidt tussen de gevolgen van devaluatie voor verschillende economische groepen in die maatschappij: inlandse landbouwers die produceren voor eigen gevoelde behoeften en voor inheemse kleine markten; landbouwers, die ook of hoofdzakelijk voor de export produceren; landbouwers die slechts voor een gering deel afhankelijk zijn van loonverdiens bij uitheemse bedrijven, of voor een groot deel; deellbouwers, arbeiders in de inlandse landbouw en in inheemse bedrijven en arbeiders, die geheel van geldlonen moeten bestaan, inlandse nijveren en kleinhandelaren, enz. Ik acht het te enen male ongeoorloofd om, ook bij de kortste bespreking van devaluatie, niet te onderscheiden tussen de gevolgen voor althans de belangrijkste dezer verschillende groepen. Het feit, dat op Java de landbouwers zo vaak bijverdiens vinden bij de uitheemse bedrijven, mag geen aanleiding zijn om de grote verschillen te negeren, die een devaluatie (zonder adaequate verhoging der geldlonen) moet hebben voor de loonarbeiders enerzijds en voor de producenten van rubber, copra, peper, koffie, tapioca, thee, vezels, maïs, inlandse suiker, tabak, kapok anderzijds; voor de inlandse boeren die veel lonen op de ondernemingen verdienden enerzijds en voor de millioenen landbouwers in Indië en ook op Java, voor wie dergelijke lonen van geen of ondergeschikt belang waren en zijn anderzijds. Dr. Prange, die voor de uitheemse ondernemers, althans ogenblikkelijk en voorbijgaand, van

devaluatie zonder adaequate loonsverhoging een gunstig gevolg verwacht, zal zeker niet anders verwachten voor de inlandse producenten b.v. van rubber, want die hebben van loutere „boekwinst" geen last en ook een verhoging der geldlonen zouden zij niet te vrezen hebben: zij kunnen arbeiders aannemen in halftaploon.

En gaat men b.v. na, wat het gevolg zou zijn ener devaluatie op de inkomsten en uitgaven van een gewonen landbouwer op Java, voor wie de geldlonen een welkome maar vooral heden zéér bescheiden bijverdiens zijn, dan kan men niet anders dan tot de conclusie komen, dat dit gevolg gunstig zou zijn. Immers aan de kant der geldinkomsten zouden deze stijgen door hogere opbrengsten zijner verkochte landbouwproducten: verreweg zijn belangrijkste geldinkomstenpost. Daaruit moet hij bestrijden de uitgaven voor (import)artikelen die hij kopen moet. Deze stijgen in prijs. Maar er zijn nog andere uitgaven, waaronder de belangrijke: belastingen en terugbetaling van schulden en lossing van panden. De belastingen zouden maar weinig stijgen, de leningen helemaal niet. Dan heeft hij te betalen zout, opium, schoolgeld, reisgeld, posten die helemaal niet of slechts heel weinig zouden stijgen. Zelfs wanneer de inkomst uit te verdienen geldlonen in het geheel niet groter zou worden, wat voor mij bij devaluatie volstrekt onwaarschijnlijk is, zou zulk een landbouwer er op vooruit moeten gaan. Dit geldt natuurlijk a fortiori voor die overgrote meerderheid van landbouwers, voor wie de loonverdiens niets betekent.

Dat „in hoofdzaak twee partijen tegenover elkaar staan, en dus ook twee belangen tegen elkaar afgewogen moeten worden: de meerdere opbrengst in Gulden van het uitheemsche uitvoeroverschot tegenover het stijgende levenspeil, wat een onmiddellijk en hevige nadeel is voor de inheemschen", is niet alleen een vergaand simplistische voorstelling, het is een miskenning van de grote differentiatie in de inlandse maatschappij.

3. De heer Prange onderstelt een constant blijvend loonpeil (dat hij, terecht, ethisch volstrekt ongeoorloofd noemt) en ik maak uit zijn stuk op ¹⁾ dat hij dit, althans een achterblijven van de loonstijging bij de stijging van de kosten van levensonderhoud, een voorwaarde acht voor een behoorlijk herstel der rendabiliteit van particuliere en gouvernementbedrijven. Ik wil hierbij alleen kort aantekenen, dat ik verbetering van de winstgevendheid dier bedrijven ook bij een adaequate loonstijging ontwijfelbaar acht, in elk geval voor de overgrote meerderheid der bedrijven die voor de export werken en de scheepvaartmaatschappijen, omdat telkens tegenover een prijsstijging van de *gehele* opbrengst zou staan een stijging van *een deel* der kosten. ²⁾

4. Schijnbaar exact noemde ik een deel van Dr. Prange's betoog. Op blz. 353 stelt hij de „betalingsbalans" voor de inheemse maatschappij op: Aandeel van het inheemse element in de invoer + distributiekosten + winst van de uitheemse tusschenhandel op dat invoeraandeel + inheems aandeel in de diensten die het gouvernement aan het buitenland te betalen heeft in de vorm van interest en pensioenen = inheemse uitvoer — vervoerkosten — winst van de uitheemse tusschenhandel op die inheemse uitvoer + lonen verdiend in en grondhuren van uitheemse bedrijven. Of verkort:

Inheemse invoer + vervoerkosten en winst daar-

¹⁾ Blz. 354, 2e kolom, bovenaan en middenin.

²⁾ Het mag merkwaardig heten hoe sterk het publiek, en zelfs economisch geschoolden, onder de suggestie zijn gekomen van de nieuwe leer, duizendmaal tot steun van de Gave Gulden herhaald, dat niets voor onze in diepe depressie verkerende volkshuishoudingen verschrikkelijker zou zijn dan prijsstijgingen, terwijl de economen vroeger bijna zonder uitzondering prijsverhogingen uiteraard als de remedie voor de depressie hebben beschouwd.

op + inheems aandeel in interest en pensioenen = inheemse uitvoer — vervoerkosten en winst daarop + lonen.

Ik zou de term „inheems aandeel in interest en pensioenen” liever vervangen door de eenvoudige en beter vast te stellen grootheid: belastingen door inlanders aan de overheid op te brengen, maar om debat over kwesties die niet in het geding zijn te vermijden, behoud ik Dr. Prange's term.

Nu schat de schrijver op blz. 354 de distributiekosten en winst op de inheemse in- en uitvoer ruw op de helft. Dat is inderdaad wel heel ruw. Götzen bracht in zijn onderzoek naar Volksinkomen en belasting ¹⁾ een totale prijsopslag ²⁾ van 25 pCt. van de exportwaarde bij inschepping in rekening.

Ik geef natuurlijk graag toe, dat de inlander soms met heel lage prijzen genoegen neemt, maar dat is lang niet altijd het geval. Wij weten, dat in het algemeen het vet al lang van de uitheemse tussenhandel af is. Maar te enen male is het ongeoorloofd een prijsopslag van niet minder dan 50 pCt. op de invoer in rekening te brengen; op de invoer, met zijn scherpe concurrentie en de lage winstmarges waarmee vooral de Chinese tokohouder zich tevreden stelt! Mijn bezwaar is natuurlijk niet dat Dr. Prange eigen schattingen waagt, mijn bezwaar is dat hij op deze wijze al te gemakkelijk zich laat drijven naar wat hij bewijzen wil. Want als hij nadeel van devaluatie wil

¹⁾ Koloniale Studiën, 1933 No. 5, blz. 456.

²⁾ En niet een winstopslag, zoals Dr. Prange op blz. 59 van zijn dissertatie „De Nederlandsch-Indische betalingsbalans”, zegt. Uit de gehele opzet van Götzen's studie blijkt, dat hij met prijsopslag het gehele verschil bedoelt tussen de prijs die de landbouwer krijgt en de prijs bij inlading in de haven. Zou Götzen met prijsopslag enkel winstopslag bedoelen, dan zou het een dubbel telling zijn, dat hij de lonen, door inlanders bij spoor- en tramwegen verdiend tot het volksinkomen rekent.

aantonen, stelt hij, op blz. 354, de gelijkheid op:

$$1\frac{1}{2} \text{ maal de invoer} = \frac{1}{2} \text{ uitvoer} + \text{lonen.}$$

De lonen beschouwt hij als een constante grootheid. (Ik heb reeds gezegd, dat ik dit volkomen onwaarschijnlijk acht). Wordt nu de Gulden op Sterlingpeil gebracht, dan krijgt men volgens Dr. Prange: $12/7 \times 1\frac{1}{2}$ maal de invoer is niet meer gelijk aan, doch veel duurder dan $12/7 \times \frac{1}{2}$ uitvoer + niet gestegen lonen. Ziedaar zijn bewijs!

Dit is geen bewijzen, maar suggereren. Om te beginnen heeft de schrijver op blz. 354 de term „inheems aandeel in interest en pensioenen” verduisterd; aldus komt tegenover de gelijkblijvende term lonen geen gelijkblijvende term links van het gelijkteken te staan, waardoor het „verbroken evenwicht” gemakkelijker gesuggereerd wordt. De enorme prijsopslagen voor de tussenhandel, door de heer Prange bij de invoer opgeteld en van de uitvoer afgetrokken, versterken de suggestie van het verbroken evenwicht. En tenslotte maakt de heer P. de fout, dat hij de vermenigvuldiging met $12/7$ óók toepast op die prijsopslag, terwijl het toch zeker ongeoorloofd is, bij devaluatie een even grote verhoging van vervoerkosten aan te nemen als de prijsverhoging van het uitgevoerde, resp. ingevoerde artikel bedraagt. In elk geval is dit geheel fout, als men zoals de heer P. doet, een constant loonpeil onderstelt.

5. Merkwaardig is ook, dat de schrijver, het voordeel van „muntontwaarding” voor de particuliere bedrijven erkennend, spreekt van een „boekwinst” — „want van een reële winst zal wel niemand willen spreken.” Dat men in Indië na de crisis van 1920 wel van „boekwinsten” heeft gesproken, is begrijpelijk, omdat de sterke hausse daarvoor zeer kort duurde en de winsten veelal verdwenen waren als de tantièmes uitbetaald moesten worden. Het spreken over onreële boekwinsten heeft zin, is althans be-

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs.

Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handel-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
„ '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
„ '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
„ '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
„ '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
„ '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
„ '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
Jan. '35	47.4	14.6	50.3	70.3	37.7	48.-	34.9	43.6	21.-	21.7	27.4	49.9	38.6
Febr. „	49.9	14.9	51.7	71.2	39.1	47.-	35.-	43.4	22.4	23.5	27.5	49.-	39.6
Mrt „	49.7	14.9	50.7	70.8	38.2	44.1	34.1	40.2	21.4	23.-	27.5	44.4	38.7
Apr. „	50.8	15.3	51.7	71.2	39.3	47.-	37.9	41.8	21.6	24.2	26.9	44.9	40.3
Mei „	51.3	14.3	52.8	71.9	39.7	48.2	42.5	43.1	21.4	23.9	25.7	46.6	41.7
Juni „	51.9	14.7	53.9	72.1	41.3	49.5	46.8	47.-	23.1	23.8	28.5	46.7	43.5
Juli „	50.7	14.8	53.8	71.3	40.3	50.-	46.9	45.3	23.3	23.-	29.3	45.5	43.2
Aug. „	50.5	14.3	53.6	70.7	40.2	50.3	49.1	44.2	23.9	23.4	30.5	46.3	43.7
Sept. „	49.-	13.6	51.2	66.6	39.2	50.-	47.2	41.4	24.-	22.8	29.7	46.5	42.2
Oct. „	48.7	12.9	51.1	64.9	38.7	51.3	47.7	42.1	24.9	25.5	30.1	48.6	42.5
Nov. „	50.6	12.7	52.7	68.7	41.1	53.6	52.6	43.4	29.3	29.5	34.-	48.4	45.4
Dec. „	49.9	12.5	52.-	69.7	42.2	53.7	52.5	42.3	28.9	29.6	36.-	48.-	45.2
Jan. '36	52.2	12.8	53.4	71.9	44.6	54.1	56.6	46.9	31.9	32.2	39.2	48.8	47.8
Febr. „	52.8	12.9	54.4	76.2	45.8	54.2	60.5	50.5	31.1	32.3	39.4	50.1	49.3
Mrt „	52.6	11.9	52.5	74.3	44.2	53.6	59.1	48.7	28.9	31.1	38.1	49.-	48.-
Apr. „	51.8	11.8	52.-	74.3	43.7	53.2	61.1	47.-	27.4	30.4	38.4	47.8	48.1
Mei „	52.-	11.8	52.6	73.6	44.-	51.1	63.8	44.4	26.6	29.1	38.6	46.4	48.6

Indexcijfer der totale beurswaarde 2 Januari 1936 f 2,558,045,500 = 100.

Nadruk verboden.

2 Januari	100.-	5 Februari	107.8	4 Maart	104.4	1 April	105.1	6 Mei	103.9
8 „	102.1	12 „	107.4	11 „	103.2	8 „	104.8	13 „	105.2
15 „	104.4	19 „	107.7	18 „	103.7	15 „	104.9	20 „	105.5
22 „	104.9	26 „	104.3	25 „	103.9	22 „	104.4	27 „	106.3
29 „	106.2					29 „	101.3		

grijpelijk, als de periode waarover zij gemaakt worden zo kort is dat de winsten er niet meer zijn als ze verdeeld moeten worden, of als, door inflatie, de reële betekenis van de uitgekeerde winst vervluchtigt. Maar te spreken van onreële winsten, die in verschillende landen reeds zo lang gemaakt zijn als een normale hausseperiode duurt, is... onreëel. Merkwaardig mag het heten, dat de schrijver winsten, door een land als Japan gemaakt mede door zijn devaluatie, winsten die onverbrekelijk samenhangen met zijn enorme handelsexpansie en nog een grote invloed op de wereldgeschiedenis kunnen hebben, als „onreële boekwinsten” moet beschouwen!

Naschrift. Van de gewaardeerde uitnodiging om het ingezonden stuk van Prof. Gonggrijp van een klein naschrift te voorzien, maak ik gaarne gebruik.

1. Dat er een *principiële* fout gemaakt wordt door het al dan niet gewenschte eener devaluatie aan de hand van de betalingsbalans te beschouwen, is mij niet duidelijk. De (binnenlandsche) prijzen van een land, zonder relaties met het buitenland, hangen uitsluitend af van de nominale waarde van de munt. Juist in de verhouding tot het buitenland moet de doelstelling van de devaluatie gezocht worden.

2. Het typische in de betoogtrant van devaluïsten is, dat zij altijd een of meer bepaalde groepen naar voren schuiven, die van devaluatie profiteren. Dit zal niemand ontkennen. De anti-devaluïsten houden echter het oog op de *geheele* bevolking gericht.

Dat Prof. Gonggrijp beweert, dat „zelfs wanneer de inkomst uit te verdienen geldloonen in het geheel niet groter zou worden, wat voor mij bij devaluatie volstrekt onwaarschijnlijk is, zou zulk een landbouwer er op vooruit moeten gaan”, is ongetwijfeld een slip of the pen. De overgrote meerderheid der landbouwers leeft nog in een Naturalwirtschaft, waarin volume en snelheid van den geldomloop uiterst gering zijn, en gevoelig beïnvloed worden door de geldloonen als bijverdiensten. Naar mijn ervaring zijn het juist deze bijverdiensten, waaruit hij de belastingen, enz. voor het grootste deel betaalt. En hiertoe behooren ook de importartikelen.

3. Ook wij, anti-devaluïsten zouden een prijsstijging van harte toejichen, *maar niet een prijsstijging kunstmatig verkregen door met de munt te knoeien*. Het mag merkwaardig heeten, dat economisch geschoolden als Prof. Gonggrijp dit niet inzien.

4. Indien Θ inligt tusschen 0 en 1, dan blijft onverzwaakt mijn gelijkheid bestaan, dat voor het inheemsche deel der bevolking $(1 + \Theta_1)$ invoer = $(1 - \Theta_2)$ uitvoer + loonen verdiend in en grondhuren aan uitheemsche bedrijven. Het inheemsche aandeel in de interest en pensioenen door het Gouvernement aan het buitenland te betalen is tegenover de loonen een te negeeren grootheid. Ik wil de factor $12/7$ laten vallen en vervangen door $1 + \Theta_3$; dan is toch in elk geval

$(1 + \Theta_3) (1 + \Theta_1)$ invoer $>$ $(1 + \Theta_3)$ uitvoer + loonen.

Het constante loonpeil, zal, blijkens de nog onlangs

in België opgedane ervaring, voor het eerste half jaar gerust aangenomen mogen worden.

Ik zie dan ook niet het caducieuse van mijn bewijs, dat devaluatie betaald zou worden door de inheemsche klasse van loontrekkers. *Alleen zij, die cynisch genoeg zouden zijn om het onbetwistbare feit te aanvaarden dat muntverzwakking, in Indië als elders, in hoofdzaak gedragen moet worden door de economisch weerloozen, i.c. de loontrekkers, welnu, die mogen devaluatie als remedie voor depressie prediken!*

A. J. A. PRANGE.

ONTVANGEN BOEKEN.

Die Wirtschaftsverflechtung des Britischen Weltreichs door Prof. Dr. Gerhard Mackenroth und Dr. Franziska Krebs. (Berlijn 1935; Junker & Dünnhaupt Verlag. Prijs R.M. 11,—).

Deze studie geeft een bijdrage tot de kennis van de huidige wijzigingen in den handel met het buitenland. Een op autarkie gerichte economische politiek in het Britsche Wereldrijk wordt voor den tegenwoordigen tijd ontkend. Niettemin zijn er teekenen waarneembaar van een reorganisatie van den buitenlandschen handel. Met den overgang van het moederland tot de agrarische regulering van de binnenlandsche markt en den invoer worden daar om geheel andere redenen soortgelijke regelingen getroffen als in de overzeesche landen. Gemeenschappelijk trachten zij de binnenlandsche markt en den buitenlandschen handel planmatig af te stemmen.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN APRIL 1936.

Diversen f 1.050.000,—
zijnde:
Nederland

Obligatiën:

N.V. Amsterdamsche Ballast
Mij. f 800.000 6% obl. à
100% f 800.000
Mij. t. Expl. v. h. Ned. Sport-
park te Amsterdam f 250.000
2½%¹⁾ obl. à 100% „ 250.000

Totaal f 1.050.000,—

¹⁾ Van 1937 af, alleen over die kalenderjaren, waarin geen internationale voetbalwedstrijden zijn gehouden in het stadion der vennootschap.

Bovendien:

disc.
rendem. basis
f 19.500.000 3-mnds. Schatkistpr. à f 997.12 1½%
„ 9.130.000 6- „ „ 991.68 1½%
„ 15.200.000 1-j. 3% Schatkistbilj. „ „ 1.005.35 2½%
„ 5.400.000 5-j. 3½% „ „ 1.000.— 3½% 3½%

Emissies in 1936.

(In Guldens.)

	Nieuw kapitaal:			Conversies:
	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	
Jan. 110.200.850,—	—	110.200.850,—	2.266.700,—	
Febr. 269.000,—	580.000,—	849.000,—	—	
Mrt. —	292.831,87 ⁵	292.831,87 ⁵	—	
April 1.050.000,—	—	1.050.000,—	—	
	111.528.850,—	872.831,87 ⁵	112.401.681,87 ⁵	2.266.700,—

Aanvoeren in tons van 1000 kg.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24/30 Mei 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	24/30 Mei 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	22.805	438.389	416.362	100	6.461	5.437	444.850	421.799
Rogge	1.581	114.071	111.042	—	1.700	281	115.771	111.323
Boekweit	850	10.066	9.792	—	100	—	10.166	9.792
Mais	17.121	309.018	319.705	528	67.713	56.728	376.731	376.433
Gerst	5.174	113.774	145.731	1.425	8.737	17.889	122.511	163.620
Haver	1.311	29.695	56.666	50	70	1.460	29.765	58.126
Lijnzaad	—	74.245	63.220	1.734	109.036	210.379	183.281	273.599
Lijnkoek	200	26.550	12.975	—	175	—	26.725	12.975
Tarwemeel	1.064	14.982	7.731	375	3.783	2.817	18.765	10.548
Andere meelsoorten	569	14.215	12.660	—	753	1.339	14.968	13.999

STATISTIEKEN.

BANK DISCONTOS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 3 1/2	30 Mei '36	Lissabon	4 1/2	5 Mei '36
	Bel. Binn. Eff. 4	30 Mei '36	Londen	2 3/4	30 Juni '32
	Vrsch. in R.C. 4	30 Mei '36	Madrid	5	9 Juli '35
Athene	7	14 Oct. '33	N.-York F.R.B.	1 1/2	1 Feb. '34
Batavia	4	1 Juli '35	Oslo	3 1/2	22 Mei '33
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs	6	6 Mei '36
Berlijn	4	22 Sept. '32	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	4 1/2	15 Dec. '34	Pretoria	3 1/2	15 Mei '33
Brussel	2	16 Mei '35	Rome	4 1/2	18 Mei '36
Boedapest	4	28 Aug. '35	Stockholm	2 1/2	1 Dec. '33
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio	3.285	7 Apr. '36
Dantzig	5	21 Oct. '35	Weenen	3 1/2	10 Juli '35
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Warschau	5	26 Oct. '33
Kopenhagen	3 1/2	22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk.	2 1/2	3 Mei '35

1) Vanaf 4 Juni '36 resp. 4 1/2, 5, 5.

OPEN MARKT.

Data	1936				1935		1934		1914	
	30 Mei	25/30 Mei	18/23 Mei	11/16 Mei	27 Mei/1 Juni	28 Mei/2 Juni	31/4-16/16	31/8-31/16	20/24 Juli	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Proiong.	3 1/2-3/4	2 3/4-3/4	2 1/4-5/16	2-1/16	3 3/4-5	3 1/4-2 1/4	3 1/4-16/16	3 1/8-31/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4
Londen Daggeld... Partic. disc.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	3/4-1	1 1/2-2	1 1/2-2	1 1/2-2	1 1/2-2
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc.	—	2 1/4-3 1/8	2 1/4-5/8	2 1/2-3	3-3/4	4 1/8-5 1/8	—	—	—	—
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1	1	1	1	1/4	1	1 1/4-2 1/2	1 1/4-2 1/2	1 1/4-2 1/2	1 1/4-2 1/2

1) Koers van 29 Mei en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag. 2) 21 Mei geen not. 3) 25/29 Mei.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
26 Mei 1936	1.48	7.37 1/2	59.58	9.74 1/2	25.01 1/2	100%
27 " 1936	1.48	7.37 1/2	59.56	9.74 3/8	25.02	100%
28 " 1936	1.48 1/16	7.39 1/2	59.56	9.74 3/8	25.02 1/2	100%
29 " 1936	1.48 1/16	7.39 1/2	59.58	9.74 1/2	25.03 1/2	100%
30 " 1936	1.48 1/16	7.40	59.58	9.74 1/2	25.03 1/2	100%
1 Juni 1936	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w.1)	1.47 15/16	7.36 1/2	59.50	9.73 3/4	24.97 1/2	100%
Hoogste d.w.1)	1.48 3/16	7.40 1/2	59.62 1/2	9.75 1/2	25.05	100%
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
26 Mei 1936	47.82	—	6.14	1.10	—	20.20
27 " 1936	47.83	—	6.14	1.10	—	20.20
28 " 1936	47.83	—	6.14	1.10	—	20.19
29 " 1936	47.84	—	6.14	1.10	—	20.19
30 " 1936	47.83	—	6.14	1.10	—	—
1 Juni 1936	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w.1)	47.77 1/2	—	6.10	1.05	11.70	20.12 1/2
Hoogste d.w.1)	47.87 1/2	27.70	6.16	1.15	11.75	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen *)	Oslo *)	Hel- sing- fors 1)	Buenos- Aires 1)	Mont- real 1)
26 Mei 1936	37.02 1/2	32.92 1/2	37.05	3.25	41	1.47%
27 " 1936	38.02 1/2	32.92 1/2	37.05	3.25	41	1.48
28 " 1936	38.12 1/2	33.05	37.17 1/2	3.27	41	1.48
29 " 1936	38.12 1/2	33.02 1/2	37.17 1/2	3.27	40	1.48 1/4
30 " 1936	38.15	33.05	37.20	3.27	41	1.48
1 Juni 1936	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w.1)	37.90	32.80	36.95	3.22 1/2	40 1/2	1.47%
Hoogste d.w.1)	38.25	33.15	37.30	3.29	41 1/2	1.48%
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95%	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen. **KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).**

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
26 Mei 1936	4,98	6,58 1/16	40,26	67,57
27 " 1936	4,98 17/32	6,58 1/2	40,27	67,58
28 " 1936	4,99 3/8	6,58 3/8	40,26	67,52
29 " 1936	4,99 1/16	6,58 3/16	40,25	67,55
30 " 1936	—	—	—	—
1 Juni 1936	4,99 17/32	6,58 3/16	40,26	67,55
3 Juni 1935	4,92 3/8	6,63	40,60	67,75
Muntpariteit..	4,86	3,90%	23,81%	40%

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	16 Mei 1936	23 Mei 1936	26/30 Mei 1936 Laagste/Hoogste	30 Mei 1936
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97% . 97%	97 1/2
Athene	Dr. p. £	526	528	528	533
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	16%	16%	16%	16%
Buenos Aires 1)	p. pesop. £	18.00	18.00	17.95	18.05
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 1/32
Constantin ..	Piast. p. £	618	619	619	622
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3 35/32	1/3 19/32	1/3 3/32	1/3 3/32
Kobe	Sh. p. yen	1 25/64	1 2/16	1 2/32	1 2/32
Lissabon ...	Escu. p. £	110%	110%	109%	110%
Mexico	\$ per £	17.90	17.90	17.40	18.40
Montevideo 2)	d. per £	23	22%	22%	24
Montreal ..	\$ per £	4.97 3/8	4.99%	4.98 1/2	5.01
Riod. Janeiro 3)	d. per Mil.	2 1/16	2 23/32	2 1/16	2 25/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1 2/2 1/2	1 2/2 1/2	1 2/2 1/2	1 2/2 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2 4/5 1/32	2 4/5 1/32	2 4/10	2 4/5 1/32
Valparaiso 4)	\$ per £	134	134	134	136
Warschau ..	Zl. p. £	26%	26%	26%	26%

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen, 27 Febr. 17.02. 2) Offic. not. 16 Mei 39 1/16; 18 Mei 39 1/16; 23 Mei 39 1/16; 29 Mei 39- 3) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 2)

26 Mei 1936..	20	44%	26 Mei 1936....	139/8
27 " 1936..	19%	44%	27 " 1936....	139/7 1/2
28 " 1936..	19 15/16	44%	28 " 1936....	139/6
29 " 1936..	19%	44%	29 " 1936....	139/3 1/2
30 " 1936..	19 15/16	—	30 " 1936....	139/3
1 Juni 1936..	—	44%	1 Juni 1936....	—
3 Juni 1935..	33 1/2	73%	3 Juni 1935....	142/-
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914....	84/10%

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	22 Mei 1936	30 Mei 1936
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 61.287.028,22	f 38.124.051,48
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo April 1936 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren. hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gen. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	" 964.169,81	" 46.061,53
Idem aan Suriname	" 3.274.475,83	" 3.274.745,83
Kasvord. weg. creditverst. afh. buitenl. Daggeldteening tegen onderpand ..	" 116.825.655,13	" 113.012.916,94
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	" 11.928.782,66	" 11.962.365,32
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 117.646.722,65	" 117.866.706,10
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldteening aan gemeenten (saldo) ...	" 26.206.430,15	" 4.000.000,—
	" 9.866.795,05	" 10.616.795,05
	" 38.182.696,24	" 38.182.696,24

Verplichtingen

Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schuld a. d. Bank voor Ned. Gemeenten Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen in omloop	f 433.578.000,—	f 432.27.8000,—
Zilverbons in omloop	" 98.620.000,—	" 96.420.000,—
Schuld op ultimo April 1936 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 1.177.541,50	" 1.176.490,50
Schuld aan Curaçao 1)	" 760.412,51	" 807.493,11
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	" 131.200,08	" 402.183,89
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	" 78.931.059,83	" 77.181.085,33
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 417.730,36	" 1.110.406,73
Id. aan diverse instellingen 1)	" 83.089.078,60	" 83.045.202,—

1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	23 Mei 1936	30 Mei 1936
Saldo Javasche Bank	f 3.001.000,—	f 1.430.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 510.000,—	" 732.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	" 116.826.000,—	" 113.013.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 1.500.000,—	" 1.500.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	" 3.000.000,—	" 3.000.000,—
	" 1.104.000,—	" 1.264.000,—
	" 1.043.000,—	" 1.043.000,—
	" 507.000,—	" 507.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	" —	" —
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 16 Mei 1936 f 52.135.000,—		

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen)
9 Mei 1936..	758	1.035	578	580	1.500
2 " 1936..	879	1.177	515	578	1.518
25 April 1936..	884	992	491	577	1.515
18 " 1936..	883	1.011	480	580	1.522
11 " 1936..	746	1.033	484	577	1.528
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

		GRANEN EN ZADEN								TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH						
		TARWE 80 kg. La Plata loco Rotterdam/A'dam per 100 kg. 2)		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. 3)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.		GERST 64/65 kg La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg. 4)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		BLOEM-KOOL le soort p. 100 st. 5)		KASKOM-KOMMERS le soort p. 100 st. 5)		SALADE le soort 5) p. 100 Krop.		RUND-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		
		fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	
1925		17,20	100,0	13,07 ⁵	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926		15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927		14,75	85,8	12,47 ⁵	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928		13,47 ⁵	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	26,47	100,0	23,08	100,0	5,83	100,0	93,—	100,—	77,50	100,—	—
1929		12,25	71,2	10,87 ⁵	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	26,32	99,4	23,83	103,3	7,60	130,3	96,40	103,7	93,12 ⁵	120,2	—
1930		9,67 ⁵	56,3	6,22 ⁵	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	16,32	61,7	18,28	79,2	3,51	60,2	108,—	116,1	72,90	94,1	—
1931		5,55 ⁵	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	18,49	69,9	16,89	73,2	4,33	74,3	88,—	94,6	48,—	61,9	—
1932		5,22 ⁵	30,4	4,62 ⁵	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	16,71	63,1	11,87	51,4	3,57	61,2	61,—	65,6	37,50	48,4	—
1933		5,02 ⁵	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	29,7	148,00	32,0	14,47	54,7	9,96	43,2	1,86	31,9	52,—	55,9	49,50	63,9	—
1934		3,67 ⁵	21,4	3,32 ⁵	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	11,72	44,3	8,78	38,0	2,52	43,2	61,50	66,1	46,65	60,2	—
1935		4,12 ⁵	24,0	3,07 ⁵	23,5	61,25	26,5	68,00	28,8	131,75	28,5	8,12	30,7	6,79	29,4	2,23	38,3	48,12 ⁵	51,7	51,62 ⁵	66,6	—
Juli	1934	3,80	22,1	3,30	25,3	71,50	30,9	78,75	33,4	151,25	32,7	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	44,62 ⁵	57,6	—
Aug.	"	4,37	25,4	4,27 ⁵	32,7	83,25	36,0	93,50	39,6	159,25	34,4	—	—	—	—	—	—	63,95	68,8	43,30	55,9	—
Sept.	"	4,—	23,3	4,15	31,7	77,25	33,4	93,25	39,5	145,50	31,5	—	—	—	—	—	—	63,55	68,3	42,62 ⁵	55,0	—
Oct.	"	3,50	20,3	3,70	28,3	69,50	30,0	93,50	39,6	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	60,70	65,3	42,12 ⁵	54,4	—
Nov.	"	3,50	20,3	3,45	26,4	71,25	30,8	89,25	37,8	127,75	27,6	—	—	—	—	—	—	53,75	57,8	44,50	57,4	—
Dec.	"	3,45	20,1	3,55	27,2	76,25	32,9	91,00	38,6	134,00	29,0	—	—	—	—	—	—	53,15	57,2	44,65	57,6	—
Jan.	1935	3,30	19,2	3,52 ⁵	27,0	74,25	32,1	89,25	37,8	137,25	29,7	—	—	—	—	—	—	53,62 ⁵	57,7	45,62 ⁵	58,9	—
Febr.	"	3,20	18,6	3,37 ⁵	25,8	68,00	29,4	71,25	30,2	124,25	26,9	—	—	—	—	—	—	51,90	55,8	47,55	61,4	—
Maart	"	3,20	18,6	3,07 ⁵	23,5	67,75	29,3	64,00	27,1	120,50	26,1	—	—	—	—	—	—	51,40	55,3	51,20	66,1	—
April	"	4,07 ⁵	23,7	2,95	22,6	70,75	30,6	66,75	28,0	125,00	27,0	10,81	40,8	11,21	48,6	3,27	56,1	51,92 ⁵	55,8	50,25	64,8	—
Mei	"	4,05	23,5	2,90	22,2	59,90	25,9	67,25	28,5	125,50	27,1	8,98	33,9	7,14	30,9	2,46	42,2	50,80	54,6	48,50	62,6	—
Juni	"	4,02	23,4	2,90	22,2	57,50	24,8	75,00	31,8	124,25	26,9	4,57	17,3	2,02	8,8	0,95	16,3	48,—	51,6	46,12 ⁵	59,5	—
Juli	"	3,92 ⁵	22,8	2,55	19,5	54,50	23,5	66,75	28,3	124,50	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	47,37 ⁵	61,1	—
Aug.	"	4,25	24,7	2,62 ⁵	20,1	55,25	23,9	64,50	27,3	132,25	28,6	—	—	—	—	—	—	44,80	48,2	52,55	67,8	—
Sept.	"	4,75	27,6	3,—	22,9	55,75	24,1	64,50	27,3	139,50	30,2	—	—	—	—	—	—	43,37 ⁵	46,6	56,62 ⁵	73,1	—
Oct.	"	4,95	28,8	3,35	25,6	57,75	24,9	64,75	27,4	142,75	30,9	—	—	—	—	—	—	46,07 ⁵	49,5	64,62 ⁵	83,4	—
Nov.	"	4,65	27,0	3,20	24,5	55,00	23,8	59,75	25,3	137,75	29,8	—	—	—	—	—	—	42,75	46,0	56,85	73,4	—
Dec.	"	5,15	29,9	3,40	26,0	56,75	24,5	60,75	25,7	146,50	31,7	—	—	—	—	—	—	44,75	48,1	52,25	67,4	—
Jan.	1936	5,45	31,7	3,52 ⁵	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	—	—	—	—	—	—	44,—	47,3	50,87 ⁵	65,6	—
Febr.	"	5,22 ⁵	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	—	—	—	—	—	—	43,77 ⁵	47,1	48,25	62,3	—
Maart	"	5,22 ⁵	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	—	—	—	—	—	—	45,75	49,2	46,57 ⁵	60,1	—
April	"	5,17 ⁵	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	11,56	43,7	10,65	46,1	3,09	53,0	48,50	52,1	45,37 ⁵	58,6	—
Mei	"	5,12 ⁵	29,8	3,17 ⁵	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30	57,2	—
25	"	5,05	29,4	3,45	26,4	62,50	27,0	70,50	29,9	148,00	32,0	—	—	—	—	—	—	54,— ⁶⁾	58,1	44,50 ⁶⁾	57,4	—
2 Juni	"	4,90	28,5	3,45	26,4	64,50	27,9	71,50	30,3	151,00	32,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 3) Tot Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. Van 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg Z.-Russische. 4) De jaargemiddelden zijn

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

		MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
		STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33.90 Bé s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ⁵ \$cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 kg netto			
		fl.	%	\$	%	\$cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	fl.	%	fl.	%		
1925		10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,—	23,25	100,0	29,27	100,—	9,35	100,—	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926		17,90	163,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927		11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,—	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928		10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	98,3
1929		11,40	105,6	1,23	73,2	10,—	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,—	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,7
1930		11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,—	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931		10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932		8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933		7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	9,50	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
1934		6,20	57,4	0,63	37,5	2,88	19,4	7,35	31,6	5,32	18,2	2,68	28,7	19,25	35,0	10,25	34,7	12,07	34,8	6,11	50,9
1935		6,05	56,0	0,62 ⁵	37,2	3,02	20,3	7,05	30,3	5,16	17,6	2,96	31,7	16,75	30						

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

	ZUIVEL EN EIJEREN										METALEN													
	BOTER per kg Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p. kg Hefving Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/merk per 50 kg.		EIJEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETIJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
1925	2,31	100,0	—	56,—	100,0	9,18	100,0	62.1/6	100,0	36.8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,0	36.3/6	100,0	85/6	100,0	32 1/8	100,0	
1926	1,98	85,7	—	43,15	77,1	8,15	88,8	58.1/-	93,5	31.1/6	85,3	290.17/6	111,1	86/6	118,5	68/8	102,5	34.2/6	94,3	85/-	99,5	28 1/16	89,3	
1927	2,03	87,9	—	43,30	77,3	7,96	86,7	55.14/-	89,7	24.4/-	66,4	290.4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28.10/-	78,8	85/-	99,5	26 3/4	81,1	
1928	2,11	91,3	—	48,05	85,8	7,99	87,0	63.16/-	102,8	21.1/-	57,8	227.5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25.5/6	69,9	85/-	99,5	26 1/8	81,1	
1929	2,05	88,7	—	45,40	81,1	8,11	88,3	75.14/-	121,9	23.5/-	63,8	203.15/6	77,8	70/6	96,6	68/9	102,6	24.17/6	68,8	85/-	99,5	24 1/8	76,2	
1930	1,66	71,9	—	38,45	68,7	6,72	73,2	54.13/-	88,0	18.1/6	49,6	142.5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16.17/6	46,6	85/-	99,5	24 1/8	76,2	
1931	1,34	58,0	—	31,30	55,9	5,35	58,3	36.5/-	58,4	12.1/-	33,1	110.1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11.10/6	31,9	92/6	108,2	13 1/8	41,6	
1932	0,94	40,7	—	22,70	40,5	4,14	45,1	22.17/-	36,8	8.12/-	23,6	97.2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	9.16/-	27,1	118/-	138,0	12 1/8	40,1	
1933	0,61	26,4	0,96	20,20	36,1	3,71	40,4	22.2/6	35,6	7.17/6	21,6	131.18/-	50,4	41/-	56,2	35/-	52,2	10.12/6	29,4	124.7 3/4	145,8	12 1/8	38,5	
1934	0,45	19,5	1,—	18,70	33,4	3,45	37,6	18.14/6	30,2	6.15/6	18,6	141.19/6	54,2	40/-	54,8	33/7	50,1	8.9/-	23,4	137.7 3/4	161,0	13 1/8	40,7	
1935	0,49	21,2	0,99	14,85	26,5	3,20	34,9	19.1/6	30,7	8.11/6	23,5	134.16/6	51,5	39/6	54,1	33/8	50,2	8.10/-	23,5	142/2	166,3	17 1/16	55,1	
Juli '34	0,40	17,3	1,—	21,50	38,4	2,81	30,6	18.11/-	29,9	6.14/6	18,5	142.9/-	54,0	40/6	55,5	32/4	48,2	8.6/-	22,9	137.11	161,4	12 3/4	39,7	
Aug. "	0,43	18,6	1,—	20,90	37,3	3,32	36,2	17.6/-	27,9	6.14/-	18,4	139.7/6	53,2	40/-	54,8	32/6	48,5	8.7/6	23,2	138/6	162,0	13	40,5	
Sept. "	0,43	18,6	1,—	18,12	32,4	3,31	36,1	16.10/-	26,6	6.5/6	17,2	137.17/-	52,6	39/6	54,1	32/6	48,5	7.17/-	21,7	141/-	164,9	13 1/8	40,9	
Oct. "	0,43	18,6	1,—	17,37	31,0	3,95	43,0	16.3/-	26,0	6.6/-	17,3	137.19/6	52,7	39/6	54,1	32/6	48,5	7.7/-	20,3	141.10	165,9	14	43,6	
Nov. "	0,47	20,3	1,—	17,—	30,4	4,52	49,3	16.11/6	28,7	6.8/-	17,6	139.8/-	53,2	40/-	54,8	32/6	48,5	7.7/6	20,4	139.6 1/2	163,2	14 1/8	46,3	
Dec. "	0,54	23,4	0,95	15,12	27,0	4,07	44,3	16.16/-	27,1	6.6/-	17,3	137.8/6	52,5	39/6	54,1	34/1	50,9	7.4/6	20,0	140.6 1/2	164,4	14 1/16	45,7	
Jan. '35	0,58	25,1	0,90	14,95	26,7	3,12	34,0	16.19/-	27,3	6.5/-	17,2	138.11/-	52,9	39/6	54,1	34/6	51,5	7.6/6	20,4	141.10 1/2	165,9	14 3/4	45,9	
Feb. "	0,52	22,5	0,95	14,37	25,7	3,20	34,9	16.4/-	26,1	6.4/-	17,0	136.8/-	52,1	39/6	54,1	34/6	51,5	7.3/6	19,8	142/8	166,9	14 3/16	46,1	
Mrt. "	0,37	16,0	1,02	13,30	23,8	2,74	29,8	16.8/-	26,4	6.7/6	17,5	124.5/6	47,5	38/-	52,1	33/9	50,4	7.-/-	19,4	147/5	172,4	15 1/4	49,0	
Apr. "	0,37	16,0	1,08	11,50	20,5	2,31	25,2	18.8/-	29,6	7.5/6	20,0	131.-/6	50,0	38/6	52,7	33/6	50,0	7.11/-	20,9	144/5	168,9	18 1/16	56,6	
Mei "	0,34	14,7	1,10	11,85	21,2	2,38	26,0	20.-/-	32,2	8.6/6	22,9	135.5/6	51,7	39/-	53,4	33/6	50,0	8.15/6	24,3	142.3/4	166,4	20	62,3	
Juni "	0,41	17,7	1,07	11,95	21,3	2,41	26,3	18.16/-	30,3	8.11/6	23,5	136.5/6	52,0	39/6	54,1	33/6	50,0	8.11/-	23,6	141/6	165,5	19 1/8	61,1	
Juli "	0,44	19,0	1,—	12,37	22,1	2,54	27,7	18.10/-	29,8	8.13/-	23,7	140.11/6	53,7	39/6	54,1	33/6	50,0	8.10/-	23,5	140.10	164,7	18 1/8	57,0	
Aug. "	0,46	19,9	1,—	15,10	27,0	3,31	36,1	19.15/-	31,8	9.11/-	26,2	135.12/6	51,8	40/-	54,8	33/6	50,0	8.18/6	24,7	140/4	164,1	17 1/8	55,6	
Sept. "	0,58	25,1	0,97	20,25	36,2	3,16	34,4	20.10/6	33,1	9.14/6	26,7	135.4/6	51,6	39/6	54,1	33/6	50,0	9.8/-	26,0	141/-	164,9	17 1/8	54,7	
Oct. "	0,65	28,1	0,89	19,87	35,5	3,95	43,0	21.3/6	34,1	11.3/-	30,6	136.17/6	52,3	39/6	54,1	33/6	50,0	10.-/6	27,7	141/8	165,7	17 1/8	54,9	
Nov. "	0,59	25,5	0,94	16,90	30,2	4,69	51,1	21.2/6	34,0	10.15/6	29,6	135.13/6	51,4	40/6	55,5	33/6	50,0	9.16/-	27,1	141.3 1/2	165,3	17 1/8	54,7	
Dec. "	0,57	24,7	0,95	15,80	28,2	4,60	50,1	21.2/6	34,0	10.1-6	27,5	132.-/6	50,4	41/-	56,2	33/6	50,0	9.2/-	25,2	141/1	165,0	15 1/16	47,7	
Jan. '36	0,57	24,7	0,95	16,80	30,0	4,04	44,0	20.16/6	33,5	9.6/-	25,5	125.6/6	48,0	41/-	56,2	33/6	50,0	8.15/6	24,3	140.11	164,8	12	37,4	
Feb. "	0,61	26,4	0,92	17,37	31,0	3,37	36,8	21.3/6	34,1	9.13/-	26,5	123.8/6	47,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/6	25,4	140.10	164,7	11 1/16	37,2	
Mrt. "	0,46	19,9	1,04	17,70	31,6	2,69	29,3	21.12/6	34,8	9.19/6	27,3	122.12/6	48,7	41/-	56,2	33/6	50,0	9.13/-	26,7	141/-	164,9	11 1/16	36,8	
Apr. "	0,44	19,0	1,02	16,82	30,0	2,49	27,1	22.5/6	35,9	9.14/-	26,6	125.17/-	48,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/-	25,3	140.9 1/2	164,7	12 1/8	37,7	
Mei "	0,47	20,3	0,99	18,75	33,5	2,52	27,5	22.6/6	36,0	9.9/6	26,0	123.12/-	47,2	41/6	56,8	33/6	50,0	8.18/6	24,7	140.1 1/2	163,9	12 1/8	38,5	
25 Juni "	0,51 1)	22,1	0,95	20.-9)	35,7	2,55	27,8	22.4/6	35,8	9.8/6	25,9	122.-/6	46,6	41/6	56,8	33/6	50,0	8.16/-	24,3	139.7	163,3	12 1/4	38,1	
2 Juni "	0,51 2)	22,1	0,95	20.-9)	35,7	2,75	30,0	22.5/6	35,9	9.8/6	25,9	117.2/6	44,7	41/6	56,8	33/6	50,0	8.15/-	24,2	139.2	162,8	12 1/8	37,7	

1) 26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2. 2) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2 van Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 berekend uit de gemiddelde prijzen van April, Mei en Juni van het betreffende jaar. 3) 29 Mei. 7) 28 Mei.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN										KOLONIALE PRODUCTEN									
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		STEENEN				CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Afl. N.-I. theev. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.		INDEXCIJFER	
	f.	%	f.	%	f.	%	sh.	%	f.	%	cts.	%	Sh.	%	f.	%	cts.	%	Grondstoffen	Koloniale producten
1925	159,75	100	15,50	100	19,—	100	42/6	100	35,87	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	49/-	115,3	34,—	94,8	53,375	90,2	2/-	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5	98,0	102,6
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68/-	160,0	32,62	90,9	46,875	76,4	1/6,375	51,6	19,12	102,0	82,75	97,9	87,5	109,1
1928	151,50	94,8	12,—	77,4	18,50	97,4	57/3	134,9	31,87	88,9	49,625	80,9	-10,75	30,2	15,85	84,5	75,25	89,1	84,6	97,4
1929	146,00	91,4	14,—	90,3	21,25	111,8	45/10	107,9	27,37	76,3	50,75	82,7	-10,25	28,8	13,—	69,3	69,25	82,0	81,9	85,5
1930	141,50	88,6	12,50	80,6	20,75	109,2	34/11	82,2	22,62	63,1	32	52,1	-5,875	16,5	9,60	51,2	60,75	71,8	68,0	64,3
1931	110,75	69,3	10,25	66,1	20,25	106,6	22/5	52,8	15,37	42,9	25	40,7	-3	8,4	8,—	42,7	42,50	50,3	46,8	46,6
1932	69,00	43,2	9,25	59,7	15,—	78,9	19/6	45,9	13,—	36,2	24	39,1	-1,75	4,9	6,32	33,7	28,25	33,4	36,1	38,0
1933	73,50	46,0	10,—	64,5	12,75	67,1	15/4	36,0	9,30	25,9	21,10	34,2	-12,25	6,3	5,52	29,5	32,75	38,7	35,2	34,7
1934	76,50	47,9	8,50	54,8	10,50	55,3	13/6	31,8	6,90	19,2	16,80	27,4	-13,875	10,9	4,07	21,7	40	47,3	34,4	32,1
1935	59,50	37,2	7,25	46,8	8,75	46,1	13/5	31,6	9,15	25,6	14,10	23,0	-13,625	10,2	3,85	20,5	34,50	40,8	33,6	29,0
Juli '34	77,50	48,5	7,50	48,4	10,—	52,6	13/11	32,7	6,92	19,3	16,75	27,3	-14,375	12,3	3,97	21,2	40,50	47,9	34,1	32,2
Aug. "	75,50	47,3	7,25	46,8	9,50	50,0														

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 Juni 1936.

		Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f	38.690.553,85		
	Bijbnk. „	1.236.956,03		
	Ag.sch. „	3.617.091,92		
			f	43.544.601,80
Papier o. h. Buitenl. in disconto				—
Idem eigen portef.	f	1.078.500,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.		—		1.078.500,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.)	Hfdbk. f	94.047.454,12 ¹⁾		
	Bijbnk. „	7.930.361,87		
	Ag.sch. „	37.084.173,15		
	f	139.061.989,14		
Op Effecten	f	134.316.010,23 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.		4.745.978,91		139.061.989,14 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				—
Munt, Goud	f	123.601.955,—		
Muntmat., Goud		516.625.876,13		
	f	640.227.831,13		
Munt, Zilver, enz.		19.638.145,24		
Muntmat., Zilver		—		659.865.976,37 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen				39.583.710,88
Gebouwen en Meub. der Bank				4.600.000,—
Diverse rekeningen				5.875.262,42
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5 '32, S. No. 221)				11.958.329,12
	f	905.568.369,73		

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—	
Reservefonds		3.105.769,04	
Bijzondere reserve		6.300.000,—	
Pensioenfondsen		10.294.445,66	
Bankbiljetten in omloop		789.443.885,—	
Bankassignatiën in omloop		25.832,54	
Rek.-Cour. (Het Rijk saldo's: Anderen)	f	26.187.213,57	
		50.011.590,62	
		76.198.804,19	
Diverse rekeningen		199.633,30	
	f	905.568.369,73	
Beschikbaar metaalsaldo	f	313.877.545,35	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		784.693.863,—	
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		—	

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië

(Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 71.153.775,—

²⁾ Waarvan in het buitenland..... f 12.801.560,36

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
2 Juni '36	123602	516.626	789.444	76.225	313.878	74
25 Mei '36	123602	560.205	763.115	121.450	351.667	79,5
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
2 Juni 1936	43.545	—	139.062	1.079	5.875
25 Mei 1936	27.960	—	130.725	1.078	3.550
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
30 Mei '36 ²⁾	108.590		156.320	22.440	37.086
23 „ '36 ²⁾	109.050		156.440	23.020	37.266
2 Mei 1936	89.057	20.438	156.832	22.876	37.611
25 Apr. 1936	89.056	20.781	155.166	23.507	38.368
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
30 Mei '36 ²⁾	1.160	71.610		9.750	61
23 „ '36 ²⁾	1.450	71.210		10.040	61
2 Mei 1936	1.180	10.964	50.411	10.417	61
25 Apr. 1936	964	10.948	48.211	10.015	61
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
27 Mei 1936	207.264	426.062	40.335	6.695	12.923
20 „ 1936	206.188	423.130	42.233	7.143	14.254
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
27 Mei '36	91.758	19.767	78.275	36.733	41.202	30,5
20 „ '36	91.173	21.028	80.082	36.764	43.058	31,2
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
22 Mei '36	57.459	705	17	19.216	1.287	5.350	3.200
15 „ '36	57.516	701	9	18.798	1.290	5.645	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
22 Mei '36	5.708	2.373	83.338	74	1.894	6.819
15 „ '36	5.708	2.542	83.535	79	1.920	6.710
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Mei 1936	72,0	21,6	5,4	4.082,9	35,4
15 „ 1936	70,0	24,6	5,4	4.132,0	41,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Mei 1936	219,3	559,8	3.977,5	747,4	169,8
15 „ 1936	219,3	520,6	4.076,8	650,3	171,5
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Mei, resp. 26, 20 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1936	Goud		Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en metaal							Schatkist	Partic.
28 Mei	3.597	62	1.323	79	160	40	4.284	26	943	
20 „	3.545	62	1.302	76	160	40	4.259	29	890	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾	„Other cash“ ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
13 Mei '36	7.742,3	7.729,8	324,9	4,8	4,7
6 „ '36	7.716,7	7.703,3	322,1	4,6	4,7

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
13 Mei '36	2.430,3	3.762,0	6.539,8	130,7	78,3	—
6 „ '36	2.430,3	3.778,9	6.449,0	130,7	78,2	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
6 Mei '36	—	8.412	13.485	4.458	25.960	5.076
29 Apr. '36	—	8.343	13.452	4.416	25.841	5.047

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.